

SEXUOLÓGIA

SEXOLOGY

ČASOPIS SLOVENSKEJ SEXUOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI
JOURNAL OF THE SLOVAK SOCIETY FOR SEXOLOGY

Prehľadové štúdie

Možno ešte dnes hovoriť o perverzii?
Michal Patarák

Pôvodné práce

Mindfulness a orgasmická kapacita ženy
Kateřina Čížková, Petr Weiss

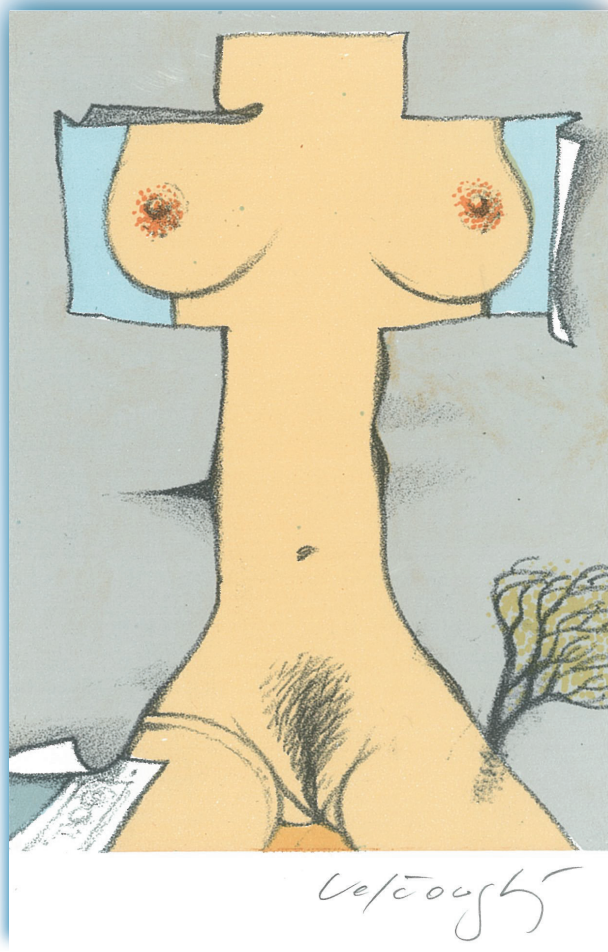
*Homofóbia a jej zástoj v motivácii závažnej
násilnej trestnej činnosti*
Robert Máthé, Jana Štefániková

*Polyamoria ako vzťahová orientácia v súčasných
partnerstvách Slovákov a Sloveniek*
Frederika Hrnčiarová, Hana Smitková

*Vybrané charakteristiky osob, provozujících
sadosochistické aktivity*
Zdeňka Řezníčková, Petr Weiss

Správy a informácie

Kalendár odborných podujatí

Slovenská gynekologicko-pôrodnická spoločnosť
Slovenská urologická spoločnosť
Slovenská sexuologická spoločnosť

KONFERENCIA GYNEKOLÓGOV, UROLÓGOV A SEXUOLÓGOV

12.-13.
október
2018

Hotel
Družba
DEMĀNOVSKÁ DOLINA

KOORDINÁTORI

doc. MUDr. Martin Redecha, PhD.
doc. MUDr. Ivan Minčík, PhD.
MUDr. Igor Bartl

Obsah / Contents

Úvodník – 5

Prehľadové štúdie – Review Studies

Možno ešte dnes hovoriť o perverzii? – 6

Can perversion still be discussed today?

Michal Patarák

Pôvodné práce – Original Articles

Mindfulness a orgasmická kapacita ženy – 10

Mainfulness and orgasmic capacity of woman

Kateřina Čížková, Petr Weiss

Homofóbia a jej zástoj v motivácii závažnej násilnej trestnej činnosti – 14

Homophobia as a possible contributing factor in violent criminal offenders

Robert Máthé, Jana Štefániková

Polyamoria ako vzťahová orientácia v súčasných partnerstvách Slovákov a Sloveniek – 20

Polyamory – relational orientation in curent Slovak relationships

Frederika Hrnčiarová, Hana Smitková

Vybrané charakteristiky osôb, provozujících sadomasochistické aktivity – 26

Selected characteristics of persons engaged in sadomasochistic activities

Zdeňka Řezníčková, Petr Weiss

Správy a informácie – Reports and Informations of Interest

2. Evropské Fórum o chemsexu v Berlíně (Procházka) – 9

O sexualitě a lidských vztazích, Uherské Hradiště – 5. až 7. června 2019 – 19

Cena Josefa Hynieho – za publikaci z oblasti sexuologie, vydané v roce 2017 (J. Zvěřina) – 25

VI. konference Sekce gynekologické sexuologie ČGPS ČLS JEP, Interdisciplinární spolupráce

v sexuální medicíně, Průhonice – 20. 10. 2018 – 25

26. Kongres k sexuální výchově pardubice 2018, Pardubice – 11. až 12. října 2018 – 29

Správa o vzniku Sexuologickej sekcie Slovenskej psychiatickej spoločnosti SLS (Ľ. Izáková) – 30

Sexuológia / Sexology

Časopis Slovenskej sexuologickej spoločnosti
Slovenská lekárska spoločnosť

VEDÚCI REDAKTOR: PhDr. Robert Máthé, PhD.

REDAKČNÁ RADA:

MUDr. Igor Bartl
predseda Slovenskej sexuologickej spoločnosti
prof. PhDr. Petr Weiss, PhD., DSc.
doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc.
MUDr. Martin Hrivňák, PhD.
PhDr. Katarína Jandová, PhD.
MUDr. Ivo Procházka, CSc.
MUDr. Danica Caisová-Škultétyová
MUDr. Anežka Imříšková
MUDr. Ivan Kubiš
MUDr. Dana Šedivá

JAZYKOVÁ ÚPRAVA: Dr. Eva Hrdličková

TITULNÁ STRANA: grafika akademického maliara Josefa Velčovského

PERIODIKUM: Sexuológia/Sexology vychádza 2-krát ročne

Dátum vydania periodickej tlače: september 2018

Evidenčné číslo: EV 2987/09

YDAVATEĽSTVO: Časopis vydáva, rozširuje a objednávky prijíma **f. PSYCHOPROF, spol. s r. o.**,
Sládkovičova č. 7, 940 63 Nové Zámky
tel./fax: 035/6408 550, 552
e-mail: psychoprof@psychoprof.sk
www.psychoprof.sk

IČO vydavateľa: 34 132 988

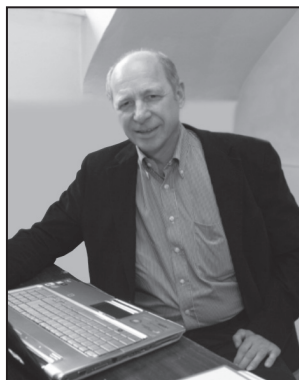
Predplatné prijímame na e-mailovej adrese vydavateľstva: psychoprof@psychoprof.sk. **Cena ročného predplatného je 12,- eur** vrátane poštovného. Predplatné pre ČR je 298,- Kč, vrátane poštovného. Realizácia platby je prevodom na slovenské alebo české číslo účtu, ktoré zašleme po prijatí objednávky.

Za odbornú úroveň a pravdivosť textu zodpovedajú autori. Vydavateľ si vyhradzuje právo na skrátenie a formálnu úpravu textu, ako aj na jazykovú úpravu. Texty pripravené do tlače sa vydavateľ zaväzuje sprístupniť autorom za účelom odsúhlasenia konečného znenia textu. Vydavateľ nezodpovedá za správnosť údajov a názorov autorov jednotlivých príspevkov ani inzerátov. V českých príspevkoch autori zodpovedajú za odbornú aj jazykovú úroveň príspevkov.

Časopis je recenzovaný, zaradený do bázy národnej časopiseckej produkcie BIBLIOGRAPHIA MEDICA SLOVAKA a do národnej medicínskej databázy slovenských autorov CiBaMed.

ISSN 1335-8820

Úvodník

Vážené a milé čitateľky, vážení čitatelia,

prostredníctvom bio-psycho-sociálnej povahy ľudskej sexuality a opisu toho, čo považujeme za sexuálne zdravie či zdravú sexualitu, čomu sme sa venovali na stránkach predošlého čísla *Sexuológie*, sa nie prvýkrát dostávame aj k rôznym formám spolužitia muža a ženy, v rámci ktorých sa sexuálny život väčšinou realizuje.

Vytvorenie manželského zväzku ako základu existencie rodiny a výchovy detí už pomerne dávno nie je predpokladom spoločného života jedincov, ktorí k sebe inklinujú, či majú sa radi a žijú spolu sexuálnym životom.

Stále existujúca dvojité morálka začína byť vytláčaná zviditeľňovaním a deklarovaním vzrastajúceho počtu takých vzťahov, v rámci ktorých sa objavuje určitá neutajovaná voľnosť, resp. otvorenosť. Ide o vzťahy, ktoré predstavujú istú alternatívu proklamovanej monogamie, ktorá človeku (a vôbec), ako to vyplýva z rôznych štúdií, ako aj z empirických skúseností, nie je celkom vlastná.

V súvislosti s rôznymi formami vzťahov či kontaktov, v ktorých sa uskutočňuje sexuálna interakcia, sa mi žiada vyzdvihnúť smerovanie k prejavom úprimnosti navonok, v kontraste so stále pretrvávajúcim častým tajením a popieraním toho, čo v skutočnosti existuje, v akomsi zovšeobecnenom súlade s klasickým plázovským „zatľkať, zatľkať, zatľkať“ v prípade odhalenia nevery.

Toto smerovanie k otvorenosti a autentickosti sa odráža aj v jasných označeniach reálne existujúcich vzťahov, v ktorých mnoho ľudí, na rozdiel od klasicky chápanej výhradnej monogamie, sexuálne žije. Niektoré, tie jednorazové, ani nemožno nazvať vzťahmi, ale skôr kontaktmi (hook up, swingers), iné – vzťahy – majú dlhodobjší priebeh, samozrejme, aj s opakovanými sexuálnymi zážitkami (priateľstvo

s výhodami, polyamorné vzťahy) (pozri aj: *Sexuológia* 2016/2).

Tak ako sa utvára vlastná sexuálna identita, tak sa formujú aj rôzne varianty spolužitia, ktoré môžu vyvolať širokú paletu reakcií, počnúc razantnými prejavmi nevoľe až agresie až po ich akceptujúce prijatie, a aj otvorené prezentovanie. V danej súvislosti treba myslieť aj na varianty spolužitia osôb prináležiacich k rôznym sexuálnym minoritám – homosexuálne či lesbické páry zviditeľňované v rámci Dúhových pochodov, spolužitie transsexuálnych ľudí, resp. ľudí s rodovým nesúlalom, či ľudí s takými variantmi sexuálneho života ako BDSM, a v neposlednom rade aj na možné partnerské vzťahy sexuálnych deviantov.

Úvahy o smerovaní k určitej uvoľnenosti a otvorenosti voči partnerským vzťahom a sexualite sa dostávajú do kontrastu s vyzdvihovaním sexuálnej zdržanlivosti v zmysle „čistoty“ až cnosti (blahorečenie mladej ženy, ktorá obetovala svoj život v záujme zachovania svojho panenstva pri pokuse o znásilnenie).

Hlbšie poznanie variantov kontaktov a vzťahov, v rámci ktorých sa uskutočňuje ľudská sexualita, a tiež rôznych variantov neraz až demonštratívne odmietaného a stvárnovaného sexuálneho života, je predpokladom úspešného a efektívneho manažovania problémov, ktoré sa v daných súvislostiach môžu vyskytnúť. Je teda pred nami ďalšia výzva, a to nielen na poli výskumu, ale aj v opakovane pertraktovaných otázkach tolerancie či intolerancie a erudovaného odlišovania normy od patológie.

Nadväzujúc na prvé riadky mojich úvah je nevyhnutné zveľaďovať všetko to, s čím súvisí už zmienené sexuálne zdravie, v pozadí s pevne zakotvenými, najmä biologickými determinantmi sexuality, ktoré sa do určitej miery modifikujú v procese evolúcie a dotvárajú vplyvmi tej-ktorej spoločnosti a kultúry.

Robert Máthé
vedúci redaktor

Možno ešte dnes hovoriť o perverzii?

Michal Patarák

II. Psychiatrická klinika SZU, FNsP F. D. Roosevelta, Banská Bystrica

Súhrn

Hoci si koncepciu perverzií bežne spájame so zakladateľom psychoanalýzy Sigmundom Freudom, v skutočnosti má predfreudovskú genézu. Inverzie aj perverzie sa v minulosti chápali ako odklon od arbitrárne a redukcionisticky stanovenej sexuálnej normy, ktorou bolo smerovanie k reprodukčnému cieľu. V súčasnej sexuológii nehovoríme o inverzii a perverzii, ale o deviáciách v objekte a deviáciách v aktivite. Možno v dnešných časoch termín „perverzia“ ešte používať alebo navždy patrí do smetiska dejín?

Kľúčové slová: deviácia – inverzia – parafília – perverzia – sexuálna norma.

Termín perverzia

Latinské slovo *perversitas* znamená svojhlavosť, tvrdohlavosť, nepoddajnosť, spurnosť, nerozumnosť, ale aj prevrátenie, prekrútenie, zvrátenosť, zvrhlosť či úchylnosť. Toto slovo má už vo svojej pôvodine morálny alebo moralizujúci nádych a odkazuje na niečo, čo sa odchyľuje od určitých pravidiel a noriem, čo týmto pravidlám vzdoruje alebo ich priamo obracia hore nohami. Je pochopiteľné, že časom získalo výsmešný a hanlivý akcent. Latinské *perversio* zas znamená obrátenie, otočenie vzad, niečo ako odklon od pravej cesty (Penney, 2006). Už primárne odkazuje na chybu alebo na omyl. Použitie termínu perverzia v psychiatrii, psychoanalýze a sexuológii je dedičom perverzie ako hriechu, žiadostivosti a niečoho zlého. Implikuje ideu dobra, od ktorej sa perverzia oddelila a odklonila (Penney, 2006). Perverzia značí odchýlku alebo deviáciu, pričom táto deviácia v konkrétnom prípade závisí od normy, od ktorej sa má odchyľovať. Bez stanovenej normy teda perverzia nemôže existovať. Pokusy o definovanie alebo redefinovanie perverzie sú nutne prinajmenšom implicitne spojené s určovaním toho, čo je normálne.

Summary

Although the concept of perversions is commonly associated with Sigmund Freud, the founder of psychoanalysis, its origins actually predate him. Inversions and perversions were understood in the past to be deviations from arbitrarily and reductionistically defined sexual norm that was directed towards reproduction as the objective. Current sexology no longer talks about inversions and perversions, but rather about deviations in object and deviations in activity. So, is the term „perversion“ still usable or will it belong forever in the trash heap of history?

Keywords: deviation – inversion – paraphilia – perversion – sexual norm.

Základná koncepcia perverzie a inverzie

Pri analýze pojmu perverzia a inverzia je potrebné, napokon ako pri mnohých iných témach v psychológii a psychiatrii, vrátiť sa na chvíľku späť k Freudovi. Sigmund Freud píše už vo svojom ranom diele *Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie* (Freud, 2016, pôvodne 1905) o sexuálnych úchylkách (*die sexuellen Abirrungen*), ktoré delí na úchylky vo vzťahu k sexuálnemu objektu a úchylky vo vzťahu k sexuálnemu cieľu pohlavného pudu (*der Sexualtrieb; der Geschlechtstrieb*). Cieľom sexuálneho pudu je jeho uspokojenie (*die sexuelle Befriedigung*), ktoré sa dosahuje prostredníctvom sexuálneho objektu (*das Sexualobjekt*). Normálnym sexuálnym cieľom je podľa Freuda spojenie genitálií (*als normales Sexualziel gilt die Vereinigung der Genitalien*), čím jednoznačne definuje referenčný bod zdravej alebo takzvanej normálnej sexuality. Išlo o dlho udržovaný normatívny pohľad, ktorý v sexualite ustanovuje teleologickú genitalitu ako normu, takže všetko, čo sa od nej odchyľuje, sa považuje za patológiu. Voľba sexuálneho objektu alebo sexuálneho cieľa pritom vonkoncom nie je náhodná. Ak dochádza k sexuálnemu uspokojeniu prostredníctvom iného sexuálneho objektu, než je dospelý partner opačného pohlavia, ide podľa Freuda o inverziu (*die Inversion*). Ak sa však sexuálny pud viaže na iné anatomické oblasti než

na genitálie alebo sa fixuje na nejaký predbežný cieľ a nie na konečný cieľ, ktorým je spojenie genitálií, potom ide podľa *Freuda* o perverziu (*die Perversion*). Toto delenie vôbec nie je zastarané, pretože sa neustále používa v praxi, i keď už s iným názvoslovím. V prípade perverzií používame označenie deviácie v aktivite, čo sú poruchy v spôsobe dosahovania sexuálneho vzrušenia, medzi ktoré sa napríklad radí voyerizmus, exhibicionizmus, frotérizmus alebo patologická sexuálna agresivita. Namiesto inverzií hovoríme o deviáciách v objekte, kde patrí pedofília, fetišizmus, transvestizmus a iné neadekvátne zamerania sexuálnej túžby. Deviácie sa nahrádzajú pojmom parafílie, pričom ide o kvalitatívne odchýlky štruktúry sexuálneho motivačného systému (Weiss, 2010). Slovo úchylka už v našom písomníctve, až na výnimky, nenájdeme. Patrí k nim napríklad pred dvadsiatimi rokmi vydaná učebnica psychiatrie pre lekárske fakulty, kde sa objavuje delenie na úchylný spôsob ukojenia sexuálneho pudu (okrem deviácií je tu uvedená aj masturbácia) a úchylný objekt ukojenia sexuálneho pudu (Safko, 1998). Novšia *Príručka klinickej psychiatrie* už hovorí o poruchách sexuálnej preferencie, pričom v texte sa len spomenie, že ide o odchýlny (nie úchylný) objekt alebo spôsob sexuálneho správania (Kolibaš, 2010). Jadro koncepcie perverzie a inverzie, ktoré možno vystopovať až ku *Krafft-Ebingovi*, sa teda stále udržuje v platnosti, i keď sa vyhýbame termínom, ktoré znejú vulgárne a pejoratívne a ktoré už vymizli z oficiálne uznávanej nomenklatúry a pojmoslovia.

Freudove delenie na perverzie a inverzie v podstate len pokračuje v línii vytýčenej *Richardom von Krafft-Ebingom* v jeho slávnom diele *Psychopathia sexualis* (Krafft-Ebing, 1899). Perverzie v žiadnom prípade nevynáša psychoanalýza. *Sigmund Freud* existenciu perverzií a inverzií akceptuje a ďalej ich teoreticky rozvíja a rozpracúva. *Krafft-Ebing* pritom rozlišoval medzi perverziou (*perversion*) ako ochorením a medzi perverzitou (*perversity*) ako nerestou. Perverzia sexuálneho pudu by sa podľa neho nemala zamieňať s perverziou v sexuálnom akte, pretože len prvá zo spomenutých je podmienená psychopatológiou. Inými slovami, perverzia je poruchou, ktorá sa môže, ale aj nemusí prejavovať perverzným konaním, a perverzné konanie sa môže objaviť aj u človeka bez perverzie (Krafft-Ebing, 1899). Podobne psychoanalytik *Jacques Lacan* odlišuje perverznú štruktúru a perverzný akt. Perverzný akt môže byť realizovaný aj neperverzným subjektom a perverzný subjekt sa nemusí nikdy prejavovať perverzným aktom (Evans, 1996). Napokon, aj dnes dôvodne odlišujeme parafíliu od parafilného jednanja.

Podme však ešte späť k *Freudovi*. Aby sme k nemu neboli nespravodliví, musíme uviesť aj to, že ani koncept sexuálnej normy, ktorá na rozdiel od perverzie slúži reprodukčným cieľom, tiež nevznikol v psychoanalýze. Tento koncept sa vznášal nad vtedajšou exploračiou sexuality ako svojský vedecký *Zeitgeist*, na ktorý dnes hľadíme s dešpektom alebo prinajmenšom akoby cez prsty. *Krafft-Ebing* vyslovene spomína, že každé vyjadrenie sexuálneho pudu, ktoré nekorešponduje s cieľom prírody, ktorým je rozmnožovanie, musí byť považované za perverzné (Krafft-Ebing, 1899). Rád by som pripomenul, že akokoľvek archaicky a zastaralo nám argument rozmnožovania znie, aj v súčasnosti sa

vytrvalo objavuje s ošatením evolucionizmu a vyslovuje sa v prospech chápania parafílie ako niečoho, čo evolučne neslúži reprodukčnému prírodnému účelu. Samozrejme, je to sčestná myšlienková línia, pretože takto by bola parafíliou napríklad i homosexualita (ktorá je, freudovsky povedané, inverziou, nie perverziou) a medzi parafilné jednanie by dokonca mohla byť radená aj masturbácia (ako to spomína Safko, 1998). Takéto uvažovanie vychádza z predpokladu, že rôzne sexuálne záujmy sú adaptívnym správaním, ktoré sa vyvíja na základe reprodukčného úspechu, pričom každá adaptívna sexualita by mala viesť k životaschopným potomkom (Quinsey, 2012). Ak to tak nie je, tak je to podľa partikulárneho evolučného pohľadu zle. Adaptácia však môže zaviesť funkciu ďaleko od jej pôvodného cieľa, čo nutne neznamená patológiu. Navyše, ľudská sexualita je nesmierne komplexným fenoménom. Kto z nás myslí pri milovaní na reprodukčný úspech alebo na reprodukčnú finalitu vykonávaného sexuálneho aktu? Nezabezpečujeme svoj intímny život práve proti tejto finalite, teda nesnažíme sa s výnimkou pochopiteľných prípadov o to, aby bolo „riziko“ reprodukcie stlačené na minimum? Reprodukčný účel je len jedným z mnohých vektorov sexuálnej činnosti a povýšiť ho nad akékoľvek iné vyjadrenie sexuality je v podstate biologickým redukcionizmom.

Paradoxy perverzie

Koncepcia perverzií je od začiatku spojená s paradoxami, ktoré však nemuseli byť ihneď reflektované. Jedným z nich je samotné rozdelenie na inverzie a perverzie, ktoré má skôr klasifikačný, terminologický a akademický význam, pretože prakticky sa stiera, aspoň v istom uhle pohľadu. Je totiž možné predstaviť si perverziu bez inverzie, ale nie je celkom možné predstaviť si inverziu bez perverzie. Perverzný jedinec, ktorý sa sexuálne uspokojuje odlišným spôsobom, napríklad exhibicionista, na toto uspokojenie použije dospelý sexuálny objekt opačného pohlavia, hoci nedochádza k spojeniu genitálií. Inverzný jedinec, čím sa vo *Freudovej* dobe mienil napríklad homosexuál, nemá normatívne stanoveného dospelého sexuálneho partnera opačného pohlavia. S nenormatívnym partnerom však nemôže dôjsť k spojeniu genitálií (*die Vereinigung der Genitalien*), čo je zásadné kritérium teleologickej genality, takže inverzia je v podstate zároveň perverziou. Kým inverzia spočíva vo voľbe alternatívneho sexuálneho objektu, ktorý vybočuje z normy, pri perverzii nie je problém so sexuálnym objektom, ale so spôsobom uspokojenia, ktorý nenapĺňa normatívne určenie sexuálneho aktu. To je však ďalší konceptuálny paradox. Perverzie tkvejú podľa *Freuda* v sexuálnej činnosti a ich definíciu podáva v zmysle aktu, konania, nie v zmysle perverznej štruktúry jedinca. S rigidnou koncepciou inverzií a perverzií, zdedenou po svojich predchodcoch, sa *Freud* neustále snažil vysporiadať, čo vytváralo obrovské kontradikcie. Uvedomoval si množstvo libidinózných tendencií ľudského jedinca, ktoré označoval ako polymorfne perverznú sexualitu. Dokonca dieťa má polymorfne perverzné založenie (*polymorph perverse Anlage*) pričom všetky čiastkové pudy (*Partialtriebe*), ktoré by inak boli perverzné, sa v priebehu psychosexuálneho vývoja

usporiadajú pod primát genitálií, čo vlastne definuje genitálnu fázu organizácie libida a zrelú sexualitu. To neznamena, že sa orálny a análny pud, slasť z pozerania (*der Schaulust*), slasť z predvádzania sa (*der Zeigelust*) alebo krutosť (*der Graumsamkeit*) neobjavia v priebehu normálneho sexuálneho aktu (Freud, 2016, pôvodne 1905). Znamená to však, že podľa *Freudom* explicitne definovanej genitality by mal sexuálny akt končiť už zmieneným spojením genitálií. Vtedy je ho možné nazvať normálnym. Bolo by však jednoznačným paradoxom, keby dieťa malo polymorfnú sexuálnu konštitúciu, ktorá normu nepozná, ale dospelý by už mal mať svoje nespočetné a rôzne silné dráhy sexuálnych záujmov a vášní zliate do jednej koľaje, definovanej ako normálnej. *Freudovo* chápanie polymorfnnej sexuality ale napriek tomu prezrádza, že sexualitu považoval za niečo oddelené od rudimentárneho imperatívnu biologickej potreby, za niečo omnoho vyššie (Hook, 2006). Z retrospektívneho pohľadu je jasné, že *Freudove* náhľady a pokusy vyrovnat sa s rigidnou koncepciou perverzií narážali na ducha doby, predstavy a ideály sexuálnej normy a zdravia, a hoci sa im miestami podriadil, v zásade bola psychoanalýza elementom, ktorý tieto ideály rozvracal. Už hovoriť o sexualite dieťaťa bolo v tej dobe pre publikum šokom a niečím, čo mnohí z jeho súčasníkov nestrávil. *Freud* sám kritizoval represívnu sexuálnu morálku civilizačného prostredia, v ktorom žil, a to už tri roky potom, čo publikoval *Tri eseje o sexualite* (Freud, 2016, pôvodne 1905), z ktorých pri analýze perverzií na tomto mieste čerpáme. Ide o spis *Die „kulturelle“ Sexualmoral und die moderne Nervosität*, kde *Freud* prijíma tézu, že proti prirodzenej sexualite, ktorá pôsobí v zmysle zdravia, stojí kultúrna sexuálna morálka, ktorá môže na zdraví spôsobiť nemalé ujmy, čo napokon môže ohroziť aj samotný kultúrny cieľ (Freud 1990, pôvodne 1908). Na myslí mal vtedy najmä neurózy. Škoda, že zakladateľ psychoanalýzy nerozšíril tieto svoje úvahy aj o perverzie, pretože by to mohlo viesť k ich teoretickej revízii. Paradoxom sa tak napokon javí aj to, že hoci mal *Sigmund Freud* k stuhnutému poňatiu perverzií ambivalentný vzťah, konceptu genitálnej normy sa celý svoj profesionálny život naďalej pridŕžoval. Vstúpili by sme na pole domnienok, keby sme chceli odpovedať na otázku, prečo to tak bolo. Otázne však je aj to, ako vôbec vnímal inverzie, pretože v tom istom diele (Freud, 2016, pôvodne 1905), v ktorom ich odlišuje od perverzií a pokračuje tak v krafft-ebingovskej tradícii, zároveň hovorí, síce váhavo a neisto, ale predsa len, že pohlavný pud je nezávislý od svojho objektu (*der Geschlechtstrieb ist wahrscheinlich zunächst unabhängig von seinem Objekt*). Ak je to tak, prečo sú vlastne inverzie deviáciou?

Perverzia dnes

Ako teda s perverziou naložiť dnes? Dáva vôbec použitie tohto slova zmysel, keď sa jeho vnútro postupne presťahovalo do parafílií a keď synonymom jeho bežného významu je niečo ako zvrátenosť? V klinickom zmysle nie. Napokon, náš pohľad na sexualitu sa od začiatku minulého storočia globálne zmenil. Zdá sa, že primárnym a najdôležitejším kritériom väčšiny parafílií nie je to, že sú odklonom od akejsi arbitrárne stanovenej normy, ale to, že na základe určitej sexuálnej preferencie

dochádza k sexuálnej aktivite so sexuálnym objektom, ktorý k nej nedáva súhlas alebo ho ani nie je schopný dať (American Psychiatric Association, 2013). Väčšina typov parafilného správania je pritom amplifikáciou normálnej súčasti dvorenia, ako o tom teoretizoval *Kurt Freund* (Freund, 1988). Sexuálna norma dnes nie je určená a priori, ale zakladá sa na dobrovoľnosti a súhlase zúčastnených osôb so sexuálnou aktivitou a jej partikulárnym charakterom. Konštrukt sexuálnej normy sa tak do značnej miery prekrýva s oblasťou ľudských práv, s politickými, sociálnymi a legálnymi koncepciami, a hlavne: je výrazne inter-individuálne variabilný. So zmenou vnímania normy sa nutne transformuje aj význam odklonu od nej, takže slovu perverzia v súčasnej sexuológii chýba jeho hlavná náplň a poslanie. Psychoanalýza a hlbinné psychologické smery však termín stále používajú, i keď v posunutých významoch. *Jacques Lacan* napríklad označuje samotnú sexuálnu túžbu za perverznú, pretože ako taká presahuje teleologické zameranie na reprodukciu, ako aj akékoľvek iné hranice (Penney, 2006). Samotná povaha sexuálnej túžby je transgresívna, respektíve perverzná, čo vidno na jej fantazijnom stvárnení u akéhokoľvek ľudského jedinca. Inak povedané, sexualita musí byť perverzná, aby bola vzrušujúca (Carveth, 2010). Pri izolovanom zameraní sa na reprodukčnú finalitu to už nie je sexuálna túžba, ale len biologický mechanizmus zachovania druhu.

Máme teda dve relevantné možnosti. Buď sa prichýlime k morálnemu významu, ktorý sa perverzii zvykne pripisovať, a budeme ju chápať ako niečo, čo sexualitu nakláňa v smere nenávisťi, ubližovania, deštrukcie a násilia (Carveth, 2010), alebo jej porozumieme ako niečomu, čo vlastne sexuálnu túžbu ako takú zakladá a nevyhnutne k nej patrí. Sexuálna túžba totiž rebeluje proti všetkým snahám, ktoré sa ju snažia podriaďovať vedeniu nejakého normatívneho dobra (Penney, 2006).

Literatúra

- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. Fifth Edition. Washington, DC: American Psychiatric Association, 2013; 947.
- Carveth DL. How Today May We Distinguish Healthy Sexuality from „Perversion“? Canadian Journal of Psychoanalysis/Revue Canadienne de Psychanalyse, 2010; 18(2): 296-305.
- Evans, D. An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis. Routledge. London and New York. London, 1996; 241.
- Freud, S. „Kulturní“ sexuální morálka a moderní nervozita. In: Freud, S. O člověku a kultuře. Praha: Odeon, 1990; 61-80.
- Freud, S. Tri štúdie k teórii sexuality. In: Freud, S. Neurózy a sexualita. Prvé slovenské vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo Európa s.r.o., 2016; 7-106.
- Freund, K. Courtship disorder: Is the hypothesis valid? Ann NY Acad Sci, 1988; 528: 172-182.
- Hook, D. Psychoanalysis, sexual difference and the castration problematic. In: Shefer, T., Boonzaier, F., Kiguwa, P (Eds). The gender of psychology. Lansdowne, South Africa: Juta Academic Publishing,

2006: 45-59.
Kolibáš, E. Psychiatrická sexuológia. In: Kolibáš, E. Príručka klinickej psychiatrie. Nové Zámky: Psychoprof, 2010; 224-233.
Krafft-Ebing Rv. Psychopathia Sexualis, with Especial Reference to Contrary Sexual Instinct: A Medico-Legal Study. Authorized Translation of the Seventh Enlarged and Revised German Edition. Philadelphia-London: F. A. Davis Co., Publishers, 1899; 436.
Penney, J. Epistemologies of Perversion. In: Penney, J. The World of Perversion. Psychoanalysis and the Impossible Absolute of Desire. New York: Suny

Press, 2006; 1-34.
Safko, Š. Psychosexuálne poruchy. In: Kafka, J. a kol. Psychiatria. Učebnica pre lekárske fakulty. Martin: Osveta, 1998; 223-228.
Quinsey, VL. Pragmatic and darwinian views of the paraphilias. Arch Sex Behav, 2012; 41(1): 217-220.
Weiss, P. Parafílie - poruchy sexuálnej preferencie. In: Weiss, P. a kol. Sexuologie. Praha: Grada, 2010; 469-509.

Kontaktná adresa:
Michal Patarák
patarakmichal@gmail.com

Správa

2. Evropské Fórum o chemsexu v Berlíne

Od 22.3. do 24.3.2018 se 242 účastníků ze 32 zemí podílelo na činnosti 2. Evropského Fóra o chemsexu, které se uskutečnilo v Berlíne. Chemsexem se označuje sexualizované užívání drog, tedy užití drog s primární motivací zlepšení sexuálního prožitku. Nejčastějšími užívanými drogami jsou metamfetamin, GBL/GHB a mephedron.

Hlavním cílem Fóra bylo navázat na předchozí setkání z roku 2016 v Londýně, představit projekty, které se problematikou zabývají, a identifikovat nejdůležitější témata chemsexu v evropském regionu. Z České republiky se zúčastnili tři muži a jedna žena, dva z nich zdravotníci profesionálové a dva aktivisté (i pro ně se razí termín komunitní zdravotníci pracovníci).

Den před vlastním Fórem se konalo ještě jednodenní tréninkové setkání, zaměřené hlouběji na poradenství, léčbu, harm reduction praktiky, ale bez české účasti.

Fórum zahájil jeden z hlavních organizátorů, Ben Collins. Požádal o minutu ticha za ty, kteří na následky chemsexu zemřeli.

Významnou prezentaci přednesl David Stuart z londýnského komunitního zdravotního centra 56, Dean Street, který představil model elektronického poradenství Chemsex care plan. Ten je dostupný v řadě evropských jazyků (<http://www.davidstuart.org/care-plan>). Poradenství je členěno podle primárního cíle, tedy zda jde o abstinenci, o dočasnou pauzu v užívání nebo jen o snížení rizik. Zdůraznil nezbytnou spolupráci mezi zdravotníky (a poskytovateli služeb), komunitou, ale i komunitou samotných uživatelů v rámci komunity.

Leon Knoops z holandské nadace Mainline se zaměřil na faktory, které přispívají k užívání chemsexu, zejména zmínil častou sociální izolaci, stigma spojené se sexuální orientací, sexem jako takovým (zejména jeho vnímáním ve spojení s rizikem HIV a ostatních chorob), s bareback sexem a narušením či ztrátou hodnotového systému. Zároveň ale mezi uživateli drog dochází ke stigmatizaci těch členů komunity, kteří drogy neužívají. Toto stigma zároveň vede k "neviditelnosti" a ukrývání komunity chemsexu, což činí obtížným předávání poselství o harm reduction praktikách. To navazuje na tradiční historickou uzavřenost gay sexuálních prostor, které byly vždy předmětem stigmatizace.

Mark Pakianathan z londýnského St Georges Hospital upozornil, že chemsex je spojen nejen

s rizikovějším sexuálním chováním, ale i s častější konzumací alkoholu. Mezi jeho MSM pacienty (muži mající sex s muži), kteří byli vyšetřováni pro některou sexuálně přenosnou chorobu, jich pětina přiznala chemsex. K chemsexu se přiznalo také šest procent heterosexuálů. Průměrný uživatel chemsexu uvedl necelé čtyři partnery za poslední tři měsíce. Téměř dvě třetiny se při něm zúčastnili skupinového sexu. Mezi pacienty na chemsexu již převažují HIV negativní nad HIV pozitivními. Upozornil, že nabídka preexpoziční profylaxe často umožňuje identifikovat uživatele chemsexu. Ještě výraznější je tento trend u žádostí o poskytnutí postexpoziční profylaxe (čtvrtina žadatelů měla rizikový sex právě v důsledku užití chemsexu).

Více než polovina chemsex uživatelů měla obavu z poškození duševního zdraví, více než třetina se obávala problémů v zaměstnání a třetina zhoršení problémů v mezilidských vztazích. Součástí harm reduction praktik musí být nestigmatizující přístup, hodnocení abuzu alkoholu, včasná diagnostika a léčba sexuálně přenosných chorob včetně HCV infekce a nabídka PrEP.

Benjamin Hampel a Patrizia Kuenzlerová z curyšské Univerzitní nemocnice prezentovali švýcarský projekt "HCVree and Me" - elektronické poradenství zaměřené na snížení rizika reinfekce HCV infekce u HIV pozitivních mužů majících sex s muži. Autoři zdůraznili, že riziko HCV je v souvislosti s pozitivním serosortingem a užíváním chemsexu podceňováno a možnost behaviorálních intervencí není dostatečně využívána. Na druhou stranu je třeba více využívat včasnou diagnostiku a moderní terapii HCV, která může snížit počet zdrojů nákazy. Většina švýcarských HIV pozitivních mužů majících sex s muži je nejméně jednou za rok vyšetřena i na přítomnost HCV.

Ben Collins v panelové diskusi shrnul, co o chemsexu víme, zejména psychosociální a psychosexuální faktory související s jeho užíváním. Zdůraznil opomíjení fenoménu sexuální kompulzivity, protože potřeba navazování nových sexuálních vztahů je individuální. Představil koncept porovnávající podobnost mezi individuální reakcí na chemsex a na vlastní HIV pozitivitu. Zdůraznil poskytování dostatečných a pravdivých informací jako základ pro další nabídku harm reduction praktik. Nejen nedostatek informací, ale i obava z následků někdy vedou k neposkytnutí pomoci a tragickým následkům. Dirk Sanders pak zařadil mezi rizikové faktory pro rozvoj chemsexu poruchy autistického spektra. *(pokračovanie na strane 19)*

Mindfulness a orgasmická kapacita ženy

Kateřina Čížková, Petr Weiss

Katedra psychologie FF UK v Praze

Súhrn

Mindfulness neboli všímavost je schopnost člověka věnovat pozornost všemu, co vyvstává v jeho těle i mysli bez posuzování těchto pocitů či myšlenek. Existuje vztah mezi úrovní mindfulness a mnoha aspekty well-beingu včetně sexuální funkce, na tuto souvislost se však podrobněji zaměřilo dosud jen malé množství výzkumů. Tato studie se zaměřuje na sexualitu ženy, jež byla výzkumně dlouho opomíjena, a její souvislost s mindfulness. Cílem studie je objasnit vztah mezi mindfulness a orgasmickou kapacitou žen u neklinické populace. 223 žen vyplnilo Dotazník pěti aspektů všímavosti ve zkrácené verzi (FFMQ-15-CZ) a Index ženské sexuální funkce (FSFI) doplněný o otázky zaměřené na orgasmickou kapacitu. Byla zjištěna signifikantní korelace mezi úrovní mindfulness a sexuální funkcí, mezi úrovní mindfulness a orgasmickou kapacitou, mezi úrovní mindfulness a vaginální orgasmickou kapacitou a mezi mindfulness a spokojeností s vlastní orgasmickou kapacitou ženy.

Klíčové slová: mindfulness – všímavost – pozornost – orgasmus – vaginální orgasmus – orgasmická kapacita – žena – sexuální funkce.

Úvod

Mindfulness neboli všímavost je koncept vycházející z buddhistické tradice, který je starý více než dvě a půl tisíciletí (Frýba & Hoskovec, 1991). Jedná se o schopnost věnovat pozornost všemu, co vyvstává v našem těle i mysli v daném okamžiku, aniž bychom tyto pocity či myšlenky posuzovali (Eberth & Sedlmeier, 2012).

Mindfulness postupně proniká do nejrůznějších oblastí vědeckého výzkumu, kde se odhaluje její příznivý potenciál v oblasti lidského zdraví a osobní pohody (Flaxman & Flook, 2008). Někteří autoři však upozorňují také na potenciální rizika všímavosti, která jsou prozatím spíše přehlížena (Hanley et al., 2016). Význam mindfulness je zkoumán také v oblasti lidské sexuality, zejména potenciální přínos v léčbě sexuálních dysfunkcí (Kimmes et al., 2015; Brotto & Heiman, 2007).

Orgasmická kapacita je dána schopností ženy dosahovat orgasmu a jeho frekvencí a zhruba třetina

Summary

Mindfulness is an ability to pay attention to everything that happens in our body or mind without judging those feelings and thoughts. There is a relationship between the level of mindfulness and many aspects of well-being including a sexual function but only few studies have dealt with this link. This study focuses on the long omitted female sexuality and its relation to mindfulness. The goal is to clarify the relationship between mindfulness and an orgasmic capacity of women from a non-clinical population. 223 women filled in the short version of Five facet mindfulness questionnaire (FFMQ-CZ-15) and Female sexual function index supplemented by questions regarding orgasmic capacity. A significant correlation was found between the level of mindfulness and the sexual function, the level of mindfulness and the orgasmic capacity, the level of mindfulness and the vaginal orgasmic capacity and the level of mindfulness and subjective satisfaction with orgasmic capacity of women.

Keywords: mindfulness – attention – orgasms – vaginal orgasm – orgasmic capacity – woman – sexual function

této kapacity je vysvětlena dědičností a ve zbytku hrají roli různé faktory (Cohen & Belsky, 2008). Výsledky různých studií, které se pokoušejí zjistit souvislost sexuální funkce s různými demografickými ukazateli jako je věk či vzdělání, jsou často protikladné (Lucena & Abdo, 2014). Vaginálně orgasmická kapacita ženy je ovlivněna prenatálními, perinatálními, vzdělávacími i vývojovými faktory a zkušeností (Jannini et al., 2012). Souvisí také s interpersonálními faktory včetně partnerské komunikace (Fahs, 2014).

Na základě provedených výzkumů není jasné, jakým způsobem spolu mindfulness a sexuální funkce či orgasmická kapacita ženy souvisí, stále více se však ukazuje, že se nejedná o jednoduchou přímou korelaci, ale spíše nepřímý vliv všímavosti na sexualitu (Lazaridou & Kalogianni, 2013; Khaddouma et al. 2015; Adam et al., 2015b).

V případě terapie dysfunkcí je sexuální funkce ženy nejspíše ovlivněna nepřímo skrze snižování úzkosti

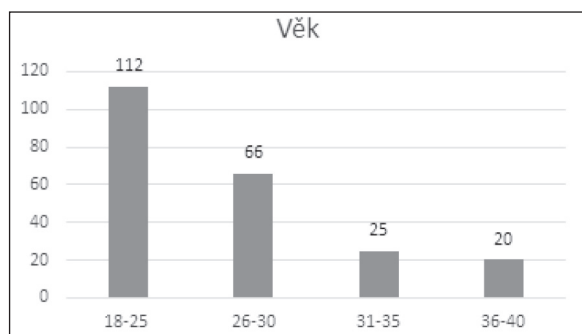
s pomocí technik mindfulness (Lucena & Abdo, 2014). Někteří autoři tak vysvětlují, proč je korelace mezi mindfulness a sexuální funkcí u klinické populace výraznější než u té neklinické (Adam et al., 2015b; Kimmes et al., 2015; Olendzki 2015). Nakolik je spojena všímavost se sexuální funkcí a orgasmicitou u normální populace je prozatím nejasné. Tato studie se soustředí právě na populaci neklinickou.

Z výzkumu vyplývá, že trénink všímavosti prohlubuje prožitkovou a spirituální stránku sexuality spojenou se vztahovostí a intimitou, spíše než objektivní počet dosahovaných orgasmů (McCreary & Alderson, 2013; Khaddouma et al., 2015; Brotto et al., 2008b). Nejznámější formou nácviku všímavosti je meditace (Germer, 2005). Z kvalitativní studie vyplývá, že meditační techniky neovlivňují frekvenci dosahovaných orgasmů, ale prožívání sexuality a sexuálního styku v podobě plnějšího prožívání přítomných okamžiků, s pochopením, sebezpřijetím a bez posuzování (Mayland, 2005).

Tato studie se zaměřuje na souvislost mezi sexuální funkcí a úrovní obecné všímavosti, nikoli všímavosti zaměřené na oblast genitálu a sexuality. Zatímco podle některých autorů je možné ovlivňovat všechny stránky života ženy skrze obecný trénink všímavosti (Brotto, 2011), jiní autoři zdůrazňují zaměření tohoto tréninku právě na oblast sexuálních aktivit (Adam et al., 2015a). Z výzkumu vyplývá, že techniky mindfulness mohou být v otázkách sexuality a léčby nesmírně užitečné, ovšem pouze tehdy, jsou-li zaměřené na oblast sexuality a orientace na sexuální podněty. Orgasmické ženy vykazují signifikantně vyšší úroveň mindfulness v oblasti sexuálních aktivit. Korelace mezi obecnou úrovní mindfulness a orgasmicity se ukazuje jako relativně nízká.

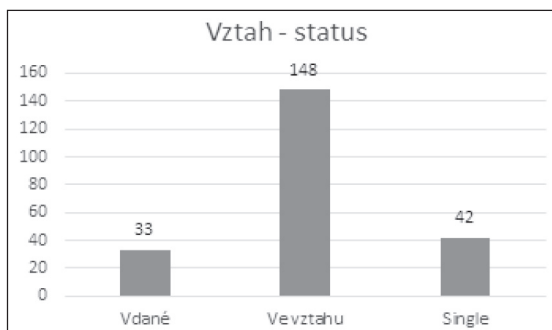
Výběrový soubor

Dotazník rozšířený skrze média vyplnilo celkem 234 žen, do výsledné analýzy bylo zařazeno 223 dotazníků. Pro zařazení dotazníku do výzkumu bylo nutné, aby respondentka byla ženou ve věku 18-40 let, která již měla pohlavní styk. 112 respondentek bylo ve věku 18-25 let, 66 ve věku 26-30 let, 25 respondentek ve věku 31-35 let a 20 ve věku 36-40 let (Graf 1).

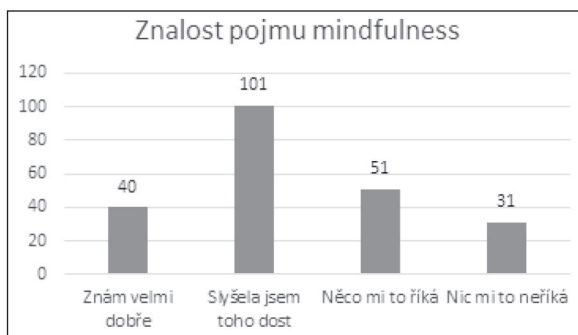
Graf 1

33 žen bylo vdaných, 148 ve vztahu a 42 momentálně bez partnera (Graf 2).

Graf 2

40 žen uvedlo, že termín zná velmi dobře a považuje jej za součást svého života, 101 žen o pojmu slyšelo poměrně dost informací, 51 žen uvedlo, že jim termín mindfulness něco říká a zbývajícím 31 ženám mindfulness nic neříká (Graf 3). Ve vzorku tedy byly jak respondentky, které mindfulness znají velmi dobře, tak i takové, pro něž se jednalo o úplnou novinku.

Graf 3

Metody

Mindfulness

Dotazník pěti aspektů všímavosti (Baer et al., 2006) je jedním z nejpoužívanějších nástrojů pro měření všímavosti. Jeho zkrácená verze má dobré psychometrické vlastnosti a je doporučována pro efektivní testování s menší zátěží pro respondenty (Kořinec et al., in review). Vzhledem k intimnímu tématu dotazníku ženské sexuální funkce jsme použili zkrácenou verzi dotazníku, která snižuje zátěž kladenou na respondentky.

Sexuální funkce ženy

Zvolili jsme široce využívaný 19ti-položkový Index ženské sexuální funkce FSFI (Rosen et al., 2000). Dotazník má dobré psychometrické vlastnosti a je běžně využíván pro oblast ženské sexuality (Meston, 2003). Dotazník jsme použili v českém překladu Kratochvíla (2003). Vzhledem k zaměření studie jsme dotazník doplnili o několik otázek z Dotazníku sexuálního chování – Žena (Weiss & Zvěřina, 2014), který je součástí reprezentativních studií sexuálního chování obyvatel České republiky.

Výsledky

Mindfulness a ženská sexuální funkce

Spearmanův test ukázal vysoce signifikantní pozitivní korelaci mezi úrovní mindfulness a ženské sexuální funkce ($r = r_s \{ \displaystyle r_{\{s\}} \} 0,26, p < 0,001$; Tabulka 1).

Tabulka 1

			HS_mindfulness	HS_fsfi
Spearman's rho	HS_mindfulness	Correlation Coefficient	1,000	,264**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	223	223
	HS_fsfi	Correlation Coefficient	,264**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	223	223
**. Correlation is significant at the 0.01 level				

Mindfulness a frekvence dosahování orgasmu (orgasmická kapacita)

Spearmanův test ukázal vysoce signifikantní pozitivní korelaci ($r = r_s$) 0,24, $p < 0,001$; Tabulka 2) mezi úrovní mindfulness a frekvencí dosahování orgasmu.

Tabulka 2

			HS_mindfulness	často orgasmus
Spearman's rho	HS_mindfulness	Correlation Coefficient	1,000	,237**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	223	223
	často orgasmus	Correlation Coefficient	,237**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	223	223

Mindfulness a frekvence dosahování vaginálních orgasmů (vaginálně orgasmická kapacita)

Spearmanova korelace ukázala mírnou signifikantní pozitivní korelaci mezi mindfulness a frekvencí dosahovaných vaginálních orgasmů ($r = 0,13$, $p < 0,05$; Tabulka 3).

Tabulka 3

			HS_mindfulness	VO
Spearman's rho	HS_mindfulness	Correlation Coefficient	1,000	,132*
		Sig. (2-tailed)	.	,050
		N	223	223
	VO	Correlation Coefficient	,132*	1,000
		Sig. (2-tailed)	,050	.
		N	223	223

Mindfulness a spokojenost s vlastní orgasmickou kapacitou

Spearmanova korelace ukázala vysoce signifikantní souvislost mezi mindfulness a spokojeností s vlastní orgasmickou kapacitou ($r = 0,29$, $p < 0,001$; Tabulka 4).

Tabulka 4

			HS_mindfulness	spokojena orgasmus
Spearman's rho	HS_mindfulness	Correlation Coefficient	1,000	,286**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	223	223
	spokojena orgasmus	Correlation Coefficient	,286**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	223	223

Diskuze

Výše uvedená analýza dat ukázala signifikantní korelaci mezi úrovní mindfulness a ženskou sexuální funkcí, mezi mindfulness a orgasmickou kapacitou ženy, mezi mindfulness a vaginálně orgasmickou kapacitou ženy a mezi mindfulness a spokojeností s vlastní orgasmickou kapacitou. Tyto výsledky jsou v souladu s jinými zahraničními výzkumy (Kimmes et al., 2015; Adam, 2015b).

To, že je korelace relativně mírná je také v souladu se zjištěním dalších studií a se stále častěji se objevujícím předpokladem, že souvislost mezi těmito proměnnými není jednoduchá (Olendzki, 2015; Adam, 2015b; Kimmes, 2015).

Adam (2015a) vyzdvihuje důležitost zaměření mindfulness praktik přímo na oblast sexuality a sexuálního prožitku a upozorňuje na to, že obecná mindfulness není v úzkém přímočarém vztahu s orgasmicitou ženy a jejich korelace je relativně nízká, což je výsledek, který se ukázal také v tomto výzkumu.

Výzkum ukázal mírnou signifikantní korelaci mezi všímavostí a spokojeností s vlastní orgasmickou kapacitou ženy. Stejně jako výše rozebraná sexuální funkce a orgasmická kapacita ženy je i prožívaná spokojenost podmíněna mnoha faktory, nikoli pouze frekvencí orgasmů. Různé výzkumy zdůrazňují například interpersonální stránku orgasmicity (Fahs, 2014, Khaddouma, 2015).

Mayland (2005) ve své práci došla k závěru, že meditující ženy jsou se svou sexualitou obecně spokojenější díky schopnosti zaměřit se na přítomný okamžik bez posuzování. V jejím malém vzorku se však objevila také žena, jejíž hodnocení vlastního prožitku se po zahájení meditačních aktivit výrazně zhoršilo, což může souviset s již dříve probranými riziky mindfulness dle Hanley et al. (2016).

Výše zmíněné práce zabývající se multifaktoriální podmíněností spokojenosti s orgasmickou kapacitou ukazují, že samotná mindfulness zřejmě nemá natolik silný vliv, aby byla jednoznačně spojena se spokojeností či nespokojeností ženy. Stejně jako tento výzkum však naznačují, že je jedním z potenciálních vlivů.

Tato studie má několik slabín. V první řadě se jedná o potenciální slabé stránky použitých metod. Dotazník FSFI se zaměřuje na relativně krátké období podmíněné aktuálním stavem, což však druhou stranu umožňuje snadnější zhodnocení vlastní situace v oblasti sexuality než otázky na časově neohraničené období. Dotazník se také soustředí zejména na odhalení dysfunkcí v rámci klinické populace a jeho diskriminační schopnost v neklinické populaci může být omezená. Využití metody v této studii jsou sebeposuzovací, což

je samo o sobě problematické. Výsledky jsou tak závislé a schopnosti sebereflexe respondentek.

Dalším omezením je nereprezentativní soubor. Data byla sbírána řes internet, konkrétně řes sociální média, možnosti generalizace výsledků jsou tak omezené. Lze také očekávat, ře řeny, řež se do výzkumu zapojily, jsou obecně v tématu sexuality otevřenější a je tedy pravděpodobné, ře ve výzkumném vzorku chyběla část spektra potenciálních respondentek.

Silnou stránkou uvedené studie je relativně vysoký počet respondentek a velké množství zajímavých dat, které je možné využít také pro zjiřtění souvislostí mimo téma tohoto výzkumu. Tato studie se, jako jeden z mála, soustředí na mindfulness a sexualitu v rámci české populace a je jedna z mála, která se zabývá otázkou vztahu orgasmu a všímavosti, zejména u neklinické populace.

Závěr

Analýza dat ukázala signifikantní korelaci mezi obecnou úrovní mindfulness a sexuální funkcí řen, stejně jako mezi jejich úrovní mindfulness a orgasmickou kapacitou – celkovou i vaginální. Signifikantní korelace se objevila také mezi všímavostí a subjektivní spokojeností s vlastní orgasmickou kapacitou. Ve výzkumném vzorku v této práci tedy byla nalezena souvislost mezi úrovní obecné mindfulness a orgasmickou kapacitou řen.

Vzhledem k výsledkům dosavadních výzkumů i této studie se lze domnívat, ře všímavost je v oblasti sexuality a orgasmicity důležitá a její nácvik by mohl být přínosný jak v oblasti terapie poruch, tak u neklinické populace. Budoucí výzkum by se mohl zaměřit na konkrétní souvislosti a návrh specifických programů pro využití mindfulness v oblasti sexuality.

Literatura

Adam, F., Géonet, M., Day J. & de Sutter, P. (2015a). Mindfulness skills are associated with female orgasm? *Sexual and Relationship Therapy*, 30(2), 256-267.

Adam, F., Heeren, A., Day, J. & de Sutter, P. (2015b). Development of the Sexual Five-Facet Mindfulness Questionnaire (FFMQ-S): Validation Among a Community Sample of French-Speaking Women. *The Journal of Sex Research*, 52(6), 617-626.

Baer, R., Smith, G., Hopkins, J., Krietemeyer, J. & Toney, L. (2006). Using Self-Report Assessment Methods to Explore Facets of Mindfulness. *Assessment*, 13, 27-45.

Brotto, L. (2011). Non-judgmental, present-moment, sex ... as if your life depended on it. *Sexual & Relationship Therapy*, 26.

Brotto, L., Krychman, M. & Jacobson, P. (2008). Eastern Approaches for Enhancing Women's Sexuality: Mindfulness, Acupuncture, and Yoga (CME). *The Journal of Sexual Medicine*, 5(12), 2741-2748.

Brotto, L.A. & Heiman, J.R. (2007). Mindfulness in sex therapy: Applications for women with sexual difficulties following gynecologic cancer. *Sexual and Relationship Therapy*, 22(1), 3-11.

Cohen, D. & Belsky, J. (2008). Avoidant romantic attachment and female orgasm: Testing an emotion-regulation hypothesis. *Attachment & human development*, 10, 1-10.

Eberth, J. & Sedlmeier, P. (2012). The Effects of Mindfulness Meditation: A Meta-Analysis. *Mindfulness*, 3.

Fahs, B. (2014). Coming to power: women's fake orgasms and best orgasm experiences illuminate the failures of (hetero)sex and the pleasures of connection. *Culture, health & sexuality*, 16, 1-15.

Flaxman, G & Flook, L. (2008). *Brief summary of mindfulness research*. Dostupné z: <http://marc.ucla.edu/workfiles/pdfs/marc-mindfulness-research-summary.pdf>

Fřyba, M. & Hoskovec, J. (1991). *Abhidhamma: základy meditativní psychoterapie a psychohygieny*. Praha: Stratos.

Germer, C. (2005). *Mindfulness: What is it? What does it matter?* In: Germer, C. K., Siegel, R. D. & Fulton, P. R. *Mindfulness and psychotherapy*. (pp. 3-27). New York: Guilford Press.

Hanley, A., Abell, N., Osborn, D., Roehrig, A. & Canto, A. (2016). Mind the Gaps: Are Conclusions About Mindfulness Entirely Conclusive? *Journal of Counseling & Development*, 94, 103-113.

Jannini, E., Rubio-Casillas, A., Whipple, B., Buisson, O., Komisaruk, B. & Brody, S. (2012). Female Orgasm(s): One, Two, Several. *The journal of sexual medicine*, 9, 956-65.

Khaddouma, A., Coop Gordon, K. & Bolden, J. (2015). Zen and the art of sex: examining associations among mindfulness, sexual satisfaction, and relationship satisfaction in dating relationships. *Sexual and Relationship Therapy*, 30(2), 268-285.

Kimmes, J., Mallory, A., Cameron, C. & Köse, Ö. (2015). A treatment model for anxiety-related sexual dysfunctions using mindfulness meditation within a sex-positive framework. *Sexual and Relationship Therapy*, 30(2), 286-296.

Kořínek, D., Benda, J. & Žitník, J. (in review). *Psychometrické charakteristiky krátké české verze Five Facet Mindfulness Questionnaire (FFMQ-15-CZ)*.

Kratochvíl, S. (2003). *Sexuální dysfunkce: příčiny a léčba* (2., aktualiz. a rozř. vyd). Praha: Grada.

Lazaridou, L. & Kalogianni, C. (2013). Mindfulness and sexuality. *Sexual and Relationship Therapy*, 28(1-2), 29-38.

Lucena, B. & Abdo, C. (2014). Personal factors that contribute to or impair women's ability to achieve orgasm. *International journal of impotence research*, 26.

Mayland, K. (2005). *The impact of practicing mindfulness meditation on women's sexual lives*. Disertační práce. California school of professional psychology. San Francisco.

McCreary, S. & Alderson, K. (2013). The perceived effects of practising meditation on women's sexual and relational lives. *Sexual and Relationship Therapy*, 28(1-2), 105-119.

Meston, C. M. (2003). Validation of the Female Sexual Function Index (FSFI) in Women with Female Orgasmic Disorder and in Women with Hypoactive Sexual Desire Disorder. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 29(1), 39-46.

Rosen, R.C., Brown, C., Heiman, J., Leiblum, S.R., Meston, C., Shabsigh, R, ... & D'Agostino, R. (2000). The Female Sexual Function Index (FSFI): A Multidimensional Self-Report Instrument for the Assessment of Female Sexual Function. *Journal of sex & marital therapy*, 26, 191-208.

Weiss, P & Zvěřina, J. (2014). *Sexuální chování obyvatel České republiky 5*. Cegedim, Praha.

Kontaktná adresa:
Petr.Weiss@ufn.cz

Homofóbia a jej zástoj v motivácii závažnej násilnej trestnej činnosti¹

Robert Máthé, Jana Štefániková

Katedra psychológie FF UK, Bratislava

Ambulancia klinickej psychológie, Poliklinika Mýtna, Bratislava

Súhrn

Tri prípady z forenzej praxe so vzostupnou závažnosťou trestnej činnosti až po obzvlášť závažný zločin vraždy ilustrujú možné fatálne dôsledky homofóbie pri poruche osobnosti a pri ego-dystónnej homosexualite. Autori sa venujú postojom spoločnosti k homosexualite v rôznych historických etapách a kultúrno-spoločenských podmienkach a detailne fenoménu homofóbie, ktorá môže tvoriť motivačné predpolie aj takeého závažného zločinu, akým je vražda. Úlohou príspevku je aj poukázať na smerovanie sexuálnej výchovy, na vytváranie tolerantného postoja k inakosti, resp. k sexuálnym menšinám.

Kľúčové slová: homosexualita – homofóbia – psychologická diagnostika – násilné trestné činy – vražda – motivačné predpolie násilnej trestnej činnosti – výchova k tolerancii voči sexuálnym menšinám.

Úvod

Napriek progresívnym zmenám v sociokultúrnych postojoch v 20. storočí mnoho jednotlivcov považuje homosexualitu za nežiaduci fenomén, ktorý preniká morálnymi, náboženskými, politickými, spoločenskými rovinami. Pre mnohých je homosexualita otázka psychologická, presahujúca do vzťahovej roviny.

Zmienky o perzekvovaní homosexuálov na Blízkom východe sa objavujú už v roku 1075 pred n. l. V Rímskej ríši sa pristúpilo k represii voči homosexuálom až po rozšírení kresťanstva. Represie prerástli do zákona nariaďujúceho verejne homosexuálov upaľovať. V stredoveku sa uprednostňovala kastrácia „zločincov voči morálke,“ prípadne smrť oboch homosexuálnych partnerov upálením, ak bol medzi milencami veľký vekový rozdiel. V Anglicku boli posledné popravy pre trestný čin sodomie vykonané v roku 1835. V nacistickom Nemecku boli tzv. „Schwule“ obeťami holokaustu. V auguste 2016 sa homosexuálny styk

Summary

Three forensic cases with escalated criminal actions to brutal homicide illustrate the fatal consequences of homophobia in connection with personality disorder and ego-dystonic homosexuality. Authors focus on the attitudes towards homosexuality in various historic and sociocultural conditions and discuss homophobia, as a possible factor contributing to motivational grounds of criminal acts such as homicide. The aim of the article is to prompt the area of sexual education and create a tolerant attitude towards sexual minorities.

Keywords: homosexuality – homophobia – psychological assessment – violent crime offenders – homicide – motivational factors of violent crimes – minority rights.

považoval za ilegálny v 72 krajinách na svete, v 8 z nich je doposiaľ trest za sodomiu poprava.

V súčasnosti v krajinách, kde sú homosexuálne vzťahy legálne, bývajú homosexuáli často obeťami násilných útokov, resp. bývajú brutálne zavraždení. Alarmujúce číslo tzv. hate crime – násilných trestných činov voči príslušníkom LGBT komunity – monitoruje Brazília, kde od roku 1980 do roku 2009 bolo zavraždených viac ako 3000 homosexuálov. Násilie voči homosexuálom a transsexuálom v Brazílii prudko narastá, pričom v roku 2017 došlo k 387 vraždám príslušníkov LGBT komunity, čo predstavuje podľa Grupo Gay de Bahia viac ako 1 vraždu homosexuála alebo transsexuála v Brazílii denne a nárast o 30% v porovnaní s rokom 2016.

V odbornej literatúre sa rozlišujú pojmy homonegativita a tzv. internalizovaná a externalizovaná homofóbia. Homonegativita, chápaná ako udržovanie si sociálneho odstupe voči homosexuálom v spoločenskej rovine, sa odlišuje od homofóbie, ktorá je v rovine vzťahovej, sýtená strachom

heterosexuálneho človeka z toho, že ho iní budú považovať za homosexuálneho a na základe toho sa k nemu budú príslušne eroticky alebo sexuálne správať (Kašáková, Sopko, 2014). Homofóbia môže mať rôznu intenzitu a v správaní jednotlivcov sa prejavuje špecificky v tom, že homofóbni ľudia sa (na rozdiel od homonegatívnych) homosexuálom nevyhýbajú, naopak, často ich excesívne vyhľadávajú, aby sa k nim mohli prejavovať agresívne.

Možným makrosociálnym a mikrosociálnym príčinám homofóbie sa venujú viacerí autori. Ako hlavnými príčinami spoločensky regulovanej sexuality sa ukázali byť: náboženská tradícia, proces modernizácie v 20. storočí a súčasná dynamika postmodernej doby v podobe postupnej emancipácie od náboženských a sekulárnych autorít. Miera diskriminácie homosexuálov z dôvodu homofóbnych postojov je v rámci krajín Európy rôznorodá. Kým výsledky medzinárodných štúdií poukazujú na nízku mieru homofóbie v Holandsku a v škandinávskych krajinách, s výnimkou Fínska, bývalé postkomunistické krajiny tvoria opačný koniec kontinua, s najvýraznejšie zastúpenými negatívnymi postojmi voči homosexuálom obyvateľmi Maďarska. Česko sa približuje v miere homofóbie skôr ku krajinám západnej Európy, kým Slovensko a Slovinsko sú na rozhraní krajín, v ktorých sú negatívne postoje k homosexuálom silne zakotvené (najmä krajiny s prevahou ortodoxného vierovyznania). Slovensko aj Slovinsko sú charakteristické relatívne nízkou mierou odmietania homosexuálov, ale vysokým sociálnym odstupom voči homosexuálom zovšeobecneným vo vyjadrení „neprekážajú mi, ale za susedov by som ich nechcel/a“ (Stulhofer et al., 2008, s. 30).

Napriek viacerým výskumom (Widmer, Treas, Newcomb, 1998; Steffans, Wagner, 2004) zaoberajúcim sa externalizovanou homofóbiou, resp. homonegativitou v kulturologickom, spoločenskom, náboženskom kontexte z psychologického hľadiska platí, že internalizovaná homofóbia funguje ako významný patogénny činiteľ pri formovaní (homo) sexuálnej identity.

Homofóbnymi sa môžu stať muži s vysokou úrovňou maskulinity a „osobnostnej machokonštelácie“ – ,ktorí pociťujú ohrozenie zo strany jednotlivcov s feminizačnými znakmi (Parrott, Adams, Zeichner, 2002), k čomu dodávame, že aj osoby s poruchou osobnosti, ktoré apriori využívajú všetky možnosti ubližovania iným, a v neposlednom rade egodystónni homosexuáli.

Uvedomovanie si vlastnej homosexuálnej orientácie sprevádzané vnútorným konfliktom priblíženie – vyhnutie, zmätok a neistota ohľadne vlastnej sexuálnej orientácie sú prejavy homofóbie v jej internalizovanej forme, ktoré sa prelínajú s ego-dystónnou homosexuálnou orientáciou, ktorá je samostatnou diagnostickou jednotkou v MKCH-10.

Takýto stav môže viesť k vystupňovaným pocitom vnútornej tenzie a v patologickej forme sa môže za určitých okolností stať jedným z motivačných činiteľov násilnej trestnej činnosti. Vo všeobecnosti sa násilná trestná činnosť voči sexuálnym minoritám v porovnaní s inými násilnými trestnými činmi vyznačuje vysokým

stupňom brutality, označovanými ako hate crime. Zriedkakedy býva homosexuálna obeť jednoducho zastrelená, oveľa častejšie ide o viaceré bodno-rezné rany, pričom zasiahnuté býva najmä hrdlo; nezriedka dochádza k mučeniu či uškrteniu, s cieľom znetvoriť a nechať obeť „pykať“ za svoje sexuálne preferencie.

Hyperkompenzáciu homofóbnych postojov vsprávaní v zmysle panickej agresívnej reakcie ilustrujeme na nasledujúcej kazuistike so snahou o hlbšiu analýzu anamnestických údajov s dôrazom na pozoruhodnosti psychosexuálneho vývinu a motivačné predpolie činu.

KAZUISTIKA 1

29-ročný MM je obžalovaný z pokračujúceho zločinu sexuálneho násillia formou spolupáchateľstva podľa § 20 k § 200 ods. 1, 2, písm. d) Trestného zákona. On a spoluväzeň opakovane napadli 28-ročného PU, v tom čase vo výkone trestu odňatia slobody, tým spôsobom, že po vzájomnej dohode ho jeden z páchatel'ov hodil na posteľ na brucho, následne mu spoločne proti jeho vôli obaja páchatelia stiahli nohavice a trenírky, jeden z páchatel'ov poškodenému prisadol obe nohy v oblasti lýtok, pridržal mu pravú ruku tak, aby sa nemohol hýbať, súčasne druhý neznámy páchatel' pridržal poškodenému ľavú ruku a pravou rukou mu zastrčil rukoväťou napred do análneho otvoru zvon na prepchávanie odpadu... Okrem toho v presne nezistenom čase v nezistenej cele v UVTOS páchatelia najprv slovne a následne fyzickým násillím opakovane nútili toho istého poškodeného k vykonaniu orálneho sexu tak, že si na cele rozopli nohavice, z trenírok si vytiahli pohlavné údy a snažili sa približovať hlavu poškodeného k svojim pohlavným údom, pričom k orálnemu sexu neprišlo...

Zo spisového materiálu je zrejme, že obžalovaný sa opakovane vyjadril, že homosexuáli sa mu protivia, rozprával o nechutnostiach, ktoré spolu robia, zo spoluväzňom sa poškodenému vysmievali, doberali si ho. Obžalovaný skutok poprel a prehlásil, že trestné oznámenie naňho je z pomsty za to, že sa poškodenému vysmieval a že mu zabránil mať na izbe homosexuálny styk so spoluväzňom. Pripúšťa, že poškodenému za to dal aj facku, lebo ho upozornil a on sa o to predsa pokúsil. Uviedol, že „oni dvaja“ boli niekedy zavretí na záchode aj pol hodinu a že nechce vedieť, čo tam robili... Že by dal poškodenému facku viackrát, to nevie, ale pochybuje o tom, pamätá si len na tú jednu udalosť.

Obvinený bol v minulosti viackrát trestaný, naposledy za nedovolenú výrobu omamných a psychotropných látok – za tento trestný čin si odpykáva trest odňatia slobody nepodmienečne v trvaní 10 rokov.

Psychologickým vyšetrením obvineného (WAIS, MMPI-2, ROR, FDT, Szondiho test) sa zistilo, že jeho intelekt je vo vyššom pásme priemeru, že v štruktúre jeho osobnosti dominujú prvky emocionálnej nestability, nezdržanlivosti a disocálne prejavy a že jeho agresivita sa za určitých podmienok ľahko aktivuje v zmysle navonok zameraných verbálnych aj fyzických prejavov agresie. Pri svojej heterosexuálnej orientácii k variáciám sexuálneho správania, resp. k sexuálnym menšinám zaujíma otvorene vyhranene odmietavý postoj, čo sa prejavuje jednak tým, že konkrétne homosexualitu vníma ako niečo

odpuďujúce, ako aj tým, že využíva kontakt s homosexuálne orientovanými osobami na ponižujúce vyjadrenia na ich adresu, na robenie si posmeškov z nich, prípadne, aj na ich fyzické atakovanie. Uvedené prejavy probanda zapadajú do rámca externalizovanej homofóbie. Konanie, ktoré sa obvinenému kladie za vinu, je v súlade s jeho osobnostnými charakteristikami.

KAZUISTIKA 2

V čase vyšetrenia 23-ročný ZM bol obžalovaný pre zločin Ublíženia na zdraví podľa § 155 ods. 1 Trestného zákona, v štádiu pokusu podľa § 14 Trestného zákona, z prečinu Porušovania domovej slobody podľa § 194 ods. 1 Trestného zákona a z prečinu Výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. a) Trestného zákona. ... Dňa 04. 02. 2016 v čase okolo 19. 40 hod., bez predchádzajúceho súhlasu *vnikol na dvor rodinného domu ... kde oslovil 22-ročnú poškodenú KS, ktorú následne vylákal na ulicu pred rodinný dom, kde ju fyzicky napadol*, a to tak, že ju viackrát udrel pästou do tváre a následne s kameňom s priemerom 10 - 15 cm ju opakovane udrel niekoľkokrát do oblasti hlavy, čím jej spôsobil podľa lekárskej správy zranenia, a to zlomeninu lebečnej klenby a zlomeninu zápästia pravej ruky s predbežným odhadom doby liečenia viac ako 10 dní... Obžalovaný sa *od skutku distancoval poukázaním na to, že je drogový závislý, že v ten deň šnupal pervitín a že súčasne bol aj pod vplyvom alkoholu a že si nič nepamätá...* Podľa poškodenej - obžalovaný sa objavil v ich dverách, zavola ju von a *povedal jej, že jej priateľ potrebuje pomoc, nakoľko v herni napadol iného chlapca, ktorého zbil, následkom čoho ten mal umrieť...* Keď sa pokúšala telefonicky zistiť, čo sa stalo, zacítila do hlavy silnú ranu, spadla, ležala na zemi... Začala sa plaziť smerom ku bráne. *Vtedy jej zozadu chytil nohy a ťahal ju preč, otočil ju na chrbát, klákol si na ňu, začal ju oboma rukami dusiť za hrdlo. Snažila sa ho kopnúť kolenom zozadu, podarilo sa jej ho zhodiť zo seba. Asi 5 - 10 sekúnd zasa nevníkala. ... dostala sa do sedu, zozadu zacítila úder do temena hlavy, potom sériu kopancov a úderov, väčšinou do hlavy...* Stratila vedomie. Nabrala ho, keď bola v dome na chodbe, s matkou tlačili silne na dvere, obvinený mal medzi dverami vsunutú nohu a hlavu. Potom utiekol. Matka poškodenej poznala obvineného - chodil s jej dcérou na ZŠ... Potom ako došlo k fyzickému atakovaniu jej dcéry obžalovaným, počula, že jej dcéra telefonuje s nejakou ženou a hovorila, *že kde je váš syn, lebo ma zbil ten, čo spal s vašim synom*... Nevie, čo to malo znamenať, dcéra začala potom hovoriť z cesty. Svedok, priateľ poškodenej, si nevedel vysvetliť obsah toho, čo naňho obžalovaný jeho priateľke (poškodenej) povedal... Obžalovaný nevie, ako sa mohol niečoho takého dopustiť... On tú ženu poznal zo základnej školy. Nebolo medzi nimi nič. Nebolo v tom nič také, že by sa mu bola páčila, alebo že by s ňou chcel chodiť... Nemá ani šajnu, prečo išiel práve za ňou, jednoducho nevie... Veľmi to ľutuje, čo sa stalo, hanbí sa za to... ... nikdy nebol agresívny... Možno skrz viacročné drogovanie sa to stalo... s alkoholom miešal tú drogu - nezvykol piť, keď drogoval. Mohol mať v sebe 2 - 3 deci tej vodky + všetky 4 dávky drogy. Keď bolo tak, že nespál v noci, mal také predstavy, že ho niekto sleduje, že ho niekto pozoruje... Nikdy sa nestalo, že by chcel niekomu ublížiť. Keď sa to stalo, s nikým nechodil. Naposledy bol s dievčaťom pred udalosťou tak pred jedným

mesiacom, údajne na diskotéke. S ňou nechcel sexovať, veď keby bol chcel, napísal by jej alebo čo...

Obvinený pochádza z problematického rodinného prostredia v dôsledku alkoholologickej závislosti probandovho otca. Počas povinnej školskej dochádzky slabšie prosperoval, raz prepadol. Mal aj zhoršenú známku zo správania v súvislosti s užitím alkoholických nápojov a s bitkami. Vyučil sa za kuchára, maturitu nemá. Od skončenia strednej školy až doteraz pracoval ako kuchár. Nikdy nemal dlhodobější partnerský vzťah, čo podľa probandovho vyjadrenia súviselo aj s faktom užívania drog. Udáva skôr príležitostné kontakty a nie vzťahy. Probatórne heterosexuálne aktivity nepresvedčivo datuje do obdobia 14 - 15 rokov... Prvý pohlavný styk mal ako 16-ročný s náhodnou partnerkou, druhý asi o pol roka... Homosexuálne fantázie či eventualitu kontaktu rázne poprel - jednoznačne vylúčil.

K skutku sa priznáva, tvrdiac však, že o svojom agresívnom konaní sa dozvedel až ex post - nepamätá sa, čo sa stalo...

Z psychologického vyšetrenia obvineného (WAIS, ROR, FDT, Hand test, Szondiho test) vyplynulo, že jeho intelekt je v nižšom pásme priemeru s nedostatočne rozvinutou schopnosťou chápať bežné životné situácie a vhodne na ne reagovať, že jeho osobnosť je jednoduchšia, prevažne extrovertovaná, s nevyzretou, nestabilnou emotivitou a s menej účinnou racionálnou kontrolou správania, ktoré je určované prevažne neuspokojenými túžbami a zážitkami nezdarov v minulosti. Zvýšená potreba sebauplatnenia sa v správaní obvineného manifestuje v neadekvátnej a nebrzdenej podobe nekonformným spôsobom, v rozpore so zaužívanými konvenciami, vylučujúc ani antisociálne prejavy. Agresivita obvineného sa ľahko aktivuje v situáciách, ktoré prežíva ako frustrujúce, najmä v stavoch zmeneného vedomia, ku ktorým dochádza pri intoxikácii psychoaktívnymi látkami (pervitín, alkohol). Probandom proklamovaná bezproblémovosť v heterosexuálnych vzťahoch nemá žiadnu oporu v materiáli psychodiagnostického vyšetrenia (ROR: reakcie na II., VI. a VII. tab. sú bez „V“ odpovede, výlučne Pfl odpovede pri VI. tab.).

Reálna neschopnosť aktívneho, maskulínneho správania vo vzťahu k opačnému pohlaviu ho frustruje, svoju pasivitu však nedokáže prekonať, v dôsledku čoho sa správa nevhodne, t. j. únikovo (droguje, túla sa) či so snahou hyperkompenzovať zmienenú neschopnosť agresívnym správaním.

Prejavy agresie probanda sú zamerané predovšetkým voči feminite ako takej, nositeľkou ktorej v tomto konkrétnom prípade bola poškodená, ktorá bola vo vzťahu k LK. Diagnostikované prejavy paranoidity možno dať do súvisu s probandovou neuspokojenou sexualitou a v kontexte jeho konania s odmietaním opačného pohlavia, s čím však vnútorne nie je stotožnený, a preto sa obáva, že to na ňom niekto spozoruje, že ho niekto odhalí... Probandova intoxikácia - skutok, ktorého sa dopustil - sama osebe nevysvetľuje, najmä nie v súvislostiach, v rámci ktorých k nemu došlo. Z možných alternatív motivačného pozadia konania obvineného za najpravdepodobnejšiu

bola označená jeho problematická sexualita s možnou ego-dystónnou homosexuálnou orientáciou a homofóbiou. Úvaha o homosexuálnej orientácii obvineného má popri výsledkoch testových metód oporu aj vo výroku poškodenej ohľadne možného homosexuálneho kontaktu probanda v minulosti („...ma zbil ten, čo spal s vaším synom“). Agresívne prejavy probanda ku konkrétnej žene sa mohli uvoľniť v dôsledku jeho drogovej a alkoholovej intoxikácie, ktorá sa podieľala na jeho konaní.

KAZUISTIKA 3

V čase skutku 26-ročný LV bol obvinený pre obzvlášť závažný zločin vraždy podľa § 145 ods. 1 Trest. zákona, ktorého sa mal dopustiť tým, že pri brehu rieky fyzicky napadol 52-ročného MŠ tak, že mu bodno-rezným nástrojom – nožom, spôsobil početné bodno-rezné poranenia – v záhlaví dve, na líci vľavo pod sánkou, penetrujúce do hornej časti krku a ústnej dutiny, bodnú ranu na prednej ploche krku pod bradou, nad hornou perou vľavo, tri bodné poranenia chrbta s penetráciou do hrudnej dutiny, bodné poranenie ľavej dlane, rezné poranenie ľavého pleca, bodno-rezné poranenia na palcovej časti ľavej dlane a na palci vľavo, ďalej bolo zistené čiastočné narezanie ľavej vnútornej krčnej tepny, poškodenie svalstva krku, penetrujúce bodné poranenia chrbtovej časti hrudníka s poškodením pravých aj ľavých pľúc, bodné poranenie srdcovnice v jej zadnej časti, krvácanie do pohrudnicových dutín, odkrytie orgánov hrudnej aj brušnej dutiny.

Obvinený vo svojej výpovedi okrem iného uviedol, že sa vybral hľadať nejaké dobré miesto na grilovanie. ... Keď išiel autom po ceste pri rieke, uvidel na takej lúčke mávať nejakého chlapa, ktorého nepoznal. Mával na neho a potom aj kričal, aby mu išiel s niečím pomôcť... „Išiel som vystupovať z auta, ale tento muž otvoril vodičove dvere a začal ma zrazu bozkávať na krk a na ústa. Ja som zostal zarazený, nič som nerobil, nebránil som sa. On mi potom trochu viac stlačil rameno pravej ruky a stále ma bozkával. Ja som mu bozky neopätovoval. Keď ma držal za rameno, tak druhou rukou si dal dolu nohavice, mal oblečené kraťasy, tuším modrej farby a tielko alebo tričko. Potom, keď mal dole nohavice, začal ma nútiť k orálnemu sexu a to tak, že si priťahoval moju hlavu ku svojmu penisu. Mal som strach, a preto som mu začal robiť orálny sex. ... Potom ma vytiahol násilím z auta a sadol si na sedadlo vodiča, pričom ma stále držal. Nohy mal vystrčené von z auta a stále ma nútil k orálnemu sexu. Tento sex som musel robiť, až kým sa neurobil... Keď to ukončil, on sa mi vysemenil možno aj do úst – cítil som zlosť, poníženie, hanbu...“. Prežíval to hrozne, keď to začal, on sa bál, bolo to hnusné... Bál sa, že mu voľačo urobí, keď mu to nespraví. Nepamätá sa, že by sa mu bol vyhrážal. Jak ho držal... tlačil ho na ramene, aj to bolelo... Proste, bál sa. Nekládol žiaden odpor – „hovorím, že som sa bál“. Takéto ešte nikdy nerobil, keď aj pozeral porno a bolo tam takéto čosi – dvaja chlapi, hneď prepol – „buzeranti“! Potom zbadal na zemi pod vozidlom ležať svoj nôž značky Gerber, ktorý bol v puzdre. Tento nôž mal asi týždeň a vozil ho v aute, v priehradke na dverách vedľa vodiča. Uviedol, že asi vypadol z tejto priehradky v čase, keď bol nútený robiť orálny sex... Že koľkokrát

toho muža bodol, nevie, možno niekoľkokrát, mal pri tom zavreté oči...

Znalecké psychologické vyšetrenie sa realizovalo ako vyšetrenie konzultanta k znaleckému psychiatrickému vyšetreniu za účelom opisu osobnostných charakteristík obvineného, ako aj za účelom vyjadrenia sa k možnej motivácii jeho konania. Vyšetrený bol klasicky klinickými a testovými metódami, v rámci ktorých sa použili: Wechslerov inteligentný test, MMPI-2, Rorschachova metóda, Hand test, Kresba ľudskej postavy a Szondiho test.

Obvinený pochádza z harmonickej rodiny bez psychiatrickej záťaže, má jednu mladšiu sestru.

Je vyučený automechanik, pracoval u súkromníka. Je slobodný, má takmer trojročný vzťah s rozvedenou, od neho o 15 rokov staršou ženou s dvomi synmi, s ktorou posledný rok žil v jednej domácnosti.

Svoj prvý pohlavný styk vo veku 15 rokov hodnotí v superlatívoch, s partnerkou sa však krátko na to rozišiel, nevie vysvetliť, prečo. Svoj v poradí druhý pohlavný styk mal asi po pol roku s iným dievčaťom. Kontakty nadväzoval zo začiatku tak nervózne, ale potom to voľajako prišlo – väčšinou boli najprv kamaráti...Pravidelne pohlavne začal žiť údajne od svojich 17 rokov. Uprednostňoval polohu, keď ona bola na ňom, to bolo také najpríjemnejšie... Doteraz mal 4 sexuálne partnerky. Pokiaľ by išlo oňho, pohlavný styk by mohol mať aj každý deň. S priateľkou mával styk skoro každý deň.

Partnerka probanda uviedla, že pri zoznamovaní bola iniciatívna ona, upútalo ju, že bol taký dosť tichý. Aj v kontaktovaní po zoznamení bola zo začiatku aktívnejšia ona. Vnímala ho, ako by bol ranený v živote, ako sklamaný. Ujala sa ho. Konštatuje, že keď by nebolo jej aktivity, tak určite nechodia spolu – „určite nie!“ Prvý raz sa bozkávali asi tak po niekoľkých mesiacoch ... nič mimoriadne si nevšimla. Necking – asi jeden mesiac na to, petting – asi hneď potom. Prvý pohlavný styk mali asi v máji – v januári sa spoznali... Prekvapilo ju, že hneď prvý pohlavný styk s ním trval takmer 1 hodiny – s ním to bolo vždy dlhšie. Keď sa ho na to pýtala, povedal jej, že on si vie rozkazať. Neustále zisťoval, pýtal sa jej na jej spokojnosť so stykom

Zo záverov psychologického vyšetrenia

Intelektová úroveň je v pásme priemeru, bez príznakov deteriorácie intelektu.

Osobnosť nezrelá, skôr introvertovaná, emocionálne menej vyvážená, so sklonom k racionálne menej zvládaným emóciami určovaným prejavom, so sklonom k dráždivosti, popudlivosti a vznetlivosti. Je netolerantný, mnohé počiny zo strany okolia vníma ako krivdy, na ktoré reaguje zlostným prežívaním, nevylučujúc ani navonok orientované prejavy agresie.

Javí sa ako nekonformný, s neobvyklými prejavmi, ktoré sa vymykajú z rámca väčšinovej populácie.

Je egocentrický, s pocitmi nepohody v sociálnych situáciách a so sklonom vyhýbať sa kontaktom s ľuďmi. Medzilidské správanie probanda je často nevhodné s neschopnosťou objektívne zhodnotiť situácie, v ktorých sa nachádza.

Je evidentne psychosexuálne nezrelý, s problematickými, svojráznymi sexuálnymi preferen-

ciami a s neobvyklým reagovaním na sexuálne významné podnety. O svojej sexualite nehovorí otvorene, skôr má sklon zatajovať ju a skrývať (obrátená sukcesia pri II. tab.) najmä proklamáciou bezproblémového sexuálneho života so zvýšenou sexuálnou apetenciou s heterosexuálnym zameraním, čo však nemá dostatočnú oporu v materiáli psychodiagnostického vyšetrenia (chýbanie V odpovede pri II. a VI. tab.). Vo vzťahu k prejavom sexuality má evidentné zábrany, s chýbaním primeranej aktivity a sebavedomia (Md pri II. tab. ROR). V psychodiagnostických metódach sa objavujú príznaky homosexuálnej orientácie (ROR: Wheelerove znaky homosexuality) v jej ego-dystónnej podobe – nie je s ňou vyrovnaný, má z nej strach a obavy, ktoré kompenzuje prezentáciou jednoznačne negatívneho postoja k homosexuálom v zmysle tzv. homofóbie.

Evidentné je, že proband mal určité obavy z ohrozenia, z možného útoku zvonka, veď nosil pri sebe obušok a naponsky aj nôž (zn. Gerber), ktorý dobre poslúži aj ako zbraň, či už na obranné, alebo útočné účely, pričom nemožno vylúčiť kauzálnu súvislosť takéhoto ozbrojenia ani so zmienenou homofóbiou.

Vzhľadom na uvedené zistenie vo vzťahu ku kritickej udalosti zo psychologického hľadiska do úvahy prichádza viac alternatív motivačného predpolia diania.

Podľa alternatívy diania, ktorú prezentuje proband, išlo o náhodné stretnutie s homosexuálne orientovaným mužom, ktorý ho nútil k felácii (k orálnemu sexu), čo mohlo v probandovi vyvolať panickú obrannú reakciu na konanie homosexuála („gay panic defense“), pre ktorú je charakteristická mimoriadne intenzívna afektívna reakcia spätá s extrémnou fyzickou agresiou.

Proband sám uviedol, že po vynútenom orálno-genitálnom akte „cítil zlosť, poníženie, hanbu“.

Ak sa vyšetrovaním dokáže, že proband sa s poškodeným poznal a že boli v mileneckom vzťahu, nemožno vylúčiť konanie probanda v pozadí s možnou žiarlivosťou, či v dôsledku iného konfliktu, ktorý medzi sebou mali... Pre túto alternatívu by zo psychologického hľadiska svedčil fakt mimoriadne intenzívnych prejavov extrémnej agresie probanda voči poškodenému formou viacnásobných bodno-sečných rán v zmysle tzv. „viacnásobného zabitia“ („overkilled“).

Navyše, zavraždení homosexuáli sú podľa literárnych prameňov častejšie obeťami homosexuálov ako len páchatelom, ktorý ich nenávidí a náhodne sa objaví v ich blízkosti (Singh, 2005).

Iné alternatívy, ktoré prichádzajú do úvahy:

- kontakt probanda s mužom s homosexuálnou orientáciou v kritickom čase skutku nemusel byť náhodný, ale skôr ako vopred dohodovaný, s úmyslom probatórneho zážitku homosexuálnej interakcie. Proband si vypil dva poldecí destilátu a navyše pil cestou autom, ktoré riadil, aj pivo – požitie alkoholických nápojov, pitie „na guráž“ v novej, neznámej situácii, ktorá v ňom mohla evokovať určité obavy (na zreteli majú fakt možno prvej sexuálnej interakcie probanda s homosexuálne orientovaným mužom). Nemožno vylúčiť ani eventualitu fyzickej likvidácie poškodeného v zmysle umlčania jediného svedka tejto interakcie v dôsledku

psychického nezvládnutia tohto aktu;

- ďalšou alternatívou priebehu kritickej udalosti by zo psychologického hľadiska mohlo byť rozhodnutie probanda rúznym spôsobom zakročiť proti homosexuálom formou vytypovania si jedného z nich a jeho fyzickým atakovaním. Pre eventuálne konanie probanda pod vplyvom drog nemáme k dispozícii dostatočné indície. Faktom je, že proband užil pred skutkom určité množstvo alkoholických nápojov.

Proband sa k skutku na súdnom pojednávaní priznal a pristúpil na dohodu o vine a treste.

Záver

Skôr odmietavý postoj spoločnosti voči sexuálnym minoritám, a tak aj k homosexualite a k homosexuálom sa prejavuje formovaním homofóbie – „paradoxnej fóbie“. Homofóbia sa navonok manifestuje širokou paletou prejavov voči homosexuálom vrátane priamej či nepriamej agresie, nevynímajúc ani prejavy extrémnej agresie s fatálnym dosahom.

Aktérmi konania v pozadí s homofóbiou môžu byť osoby s rôznou osobnostnou výbavou, s rôznymi charakteristikami ich psychosexuálneho vývinu a s rôznym sexuálnym životom v ich preddeliktnom období. Za najalarmujúcejšie považujeme prípady osôb s ego-dystónnou homosexuálnou orientáciou, v prípade ktorých dochádza k hyperkompenzácii homofóbie v zmysle panicky obrannej reakcie („gay panic defense“) s navonok orientovanými preexponovanými agresívnymi prejavmi („overkilled“). Homofóbia tak môže byť významným až prioritným motivačným faktorom závažnej násilnej trestnej činnosti, čo ilustrujeme kazusitikou z vlastnej súdnoznaleckej praxe.

Diagnostikovanie homofóbie a latentnej, ego-dystónnej homosexuálnej orientácie je dôležitou súčasťou znaleckých expertíz s významným podielom diagnostiky psychologickými metódami.

Zámer príspevku slúži aj ako argument k smerovaniu sexuálnej výchovy s akcentom na vytváranie tolerantného postoja k inakosti, resp. k sexuálnym menšinám.

Literatúra

- Kašáková, J., Sopko, B. (2014). Psychologické poradenstvo v práci s LGBT menšinami. In: Kapitoly z poradenskej psychológie. Bratislava, Univerzita Komenského, 2014.
- Meyer, Doug (2012). “An Intersectional Analysis of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender (LGBT) People’s Evaluations of Anti-Queer Violence”. *Gender & Society*. 26 (6): 849-873. doi:10.1177/0891243212461299.
- Brazil has world’s highest LGBT murder rate, with 100s killed in 2017 - MambaOnline - Gay South Africa online”. MambaOnline - Gay South Africa online. 2018-04-24. <https://homofobiamata.files.wordpress.com/2017/12/relatorio-2081.pdf>
- J Parrott, Dominic & E Adams, Henry & Zeichner, Amos. (2002). Homophobia: Personality and attitudinal correlates. *Personality and Individual Differences*. 32. 1269 -1278. 10.1016/S0191-8869(01)00117-9.
- Singh, H., Sharma, L., & Dhatarwal, S. K. (2005). Sex related homicides and offenders: A medico-legalists view.

Steffans, M. & Wagner, L. (2004.) Attitudes toward lesbians, gay men, bisexual women, and bisexual men in Germany. *Journal of Sex Research*, 41, 137-149.

Stulhofer, Aleksandar & Rimac, Ivan. (2008). Determinants of Homonegativity in Europe. *Journal of sex research*. 46. 24-32. 10.1080/00224490802398373.

Widmer, E. D., Treas, J., & Newcomb, R. (1998). Attitudes toward non-marital sex in 24 countries. *Journal of Sex Research*, 35, 349 - 358.

Kontaktná adresa:
Robert Máthé
psychoprof@psychoprof.sk

(pokračovanie zo strany 9) Bernard Kelly upozornil na to, že ani súčasné egosyntónni prožívání sexuální orientace neznamena, že zcela vymizely stopy internalizované homofobie, kterým jsme byli vystaveni během dospívání. V poradenství je třeba rozvíjet a pracovat s nesexuálními emocemi. Míváme někdy tendenci hodnotit anonymní sex jako sex bez emocí, ale to není pravda.

Sdělení Chrise Warda a Rebeccy Evansové z Manchesterské univerzitní nadace se zaměřilo na události sexuálního násilí či nedostatečného souhlasu. Necelá pětina jejich respondentů uvedla takovou zkušenost. Zdůraznili nedostatečnou informovanost v komunitě a obavu z následků pro oznamovatele takového činu (stigma, snížená hodnověrnost po požití drog, projednávání oznamovatele pro užití ilegálních drog, obava z komunitního vyčlenění).

Viken Darakjian z Positive People Armenian Network NGO byl účastníkem panelu z východní Evropy a uvedl, že v Arménii ještě nedávno byl chemsex neznámým jevem. Ale pro tamní gaye je cesta do civilizovaných zemí prakticky jedinou možností gay emancipace v homofobní společnosti. Tam pak vyhledávají partnery hlavně přes mobilní sítě, což je nejjednodušší cesta seznámení. A tady je obvykle cesta k chemsexu otevřená. Navíc jim drogy pomáhají překonat vlastní zábrany související s internalizovanou homofobií. Také ostatní účastníci potvrdili, že mezi migranty je užívání chemsexu častější.

Další účastník panelu Andrii Chernyshev z Global Alliance představil studii hodnotící život sta ukrajinských gay respondentů, kteří měli zkušenost s chemsexem. Téměř polovina z nich měla zkušenost s předávkováním. Kombinace různých drog, alkoholu a ilegálních léků na podporu erekce byla téměř univerzální a většina účastníků neměla povědomost o bezpečném dávkování a možných interakcích.

Evgeny Pisemskiy uvedl, že doléčovací a rehabilitační programy pro uživatele drog v Rusku jsou zatíženy vysokým stupněm homofobie a proto nejsou pro gay uživatele drog dostupné.

Jan Großer z berlínského Schwulenberatung vyzval k větší mobilizaci komunity. V Německu není chemsex vnímán jako individuální problém jednotlivce, ale jako společenský, respektive komunitní fenomén. Komunita by měla přispívat k vytváření informační sítě i k dalšímu výzkumu. Byl kritický k současné drogové politice, která

přináší více škod než užitku.

Zajímavou terapeutickou zkušenost přednesla organizace SPOT. Nabídla uživatelům chemsexu prostor pro společné setkávání a program diskuse nechala zcela na nich. Až když se skupina strukturovala a artikulovala své potřeby, tak do ní terapeuti na její žádost začali vstupovat.

V dánské studii zaznělo, že nejčastější věk uživatelů chemsexu je mezi 30-40 lety. Jen pět procent pak užívá drogy injekčně, ale čtvrtina osob přiznala sdílení "brčka" při snifingu pervitinu.

Zajímavý okrajový příspěvek zazněl z Polska k aktuální epidemii žloutenky typu A u gay mužů. Přestože oficiální statistiky ECDC Polsko jako rizikové nezmiňují, tak během posledního roku údajně měli v jedné varšavské nemocnici 700 případů nových infekcí hepatitidy A, často v souvislosti s užitím chemsexu u gay mužů.

Poněkud problematické bylo zařazení do skupin uživatelů chemsexu pracovníků a pracovníků poskytujících komerční sexuální služby. Užívání drog je jistě u nich poměrně běžným jevem, ale snad s výjimkou několika osob typu Messaliny neslouží k prohloubení sexuálního prožitku, ale spíše k tomu, aby svou životní situaci vůbec zvládli, případně aby zvýšili produktivitu své práce.

Setkání pak společně uzavřeli Ben Collins a Bryan Teixeira (dříve ECDC), když zdůraznili, že pokrok bývá dosahován evolučními malými krůčky, rozvojem služeb, jejich adaptací a multisektoriálním přístupem. Robert Fletcher z britské organizace Turning Point to komentoval: Udělat alespoň něco jako odpověď na fenomén chemsexu je lepší než nedělat vůbec nic.

Součástí Fóra bylo i několik představení Chemsex monology, které uměleckou formou zachytilo šest situací, které při chemsexu mohou nastat a s nimiž se uživatelé a jejich okolí vyrovnávají. Zajímavá byla třeba situace, kdy jeden z účastníků sex party zkolaboval, a oni byli konfrontováni se svými obavami spojenými s přivoláním pomoci. Další monolog se týkal pocitu vyčlenění gay aktivisty, který se snaží působit v prevenci, ale zároveň se kvůli svým proklamovaným (již méně vnitřně prožívaným) postojům vlastně ocitá mimo tuto komunitu.

MUDr. Ivo Procházka, CSc.
Sexuologický ústav 1. LF UK a VFN Praha

KALENDRÁR ODBORNÝCH PODUJATÍ

O sexualitě a lidských vztazích

Uherské Hradiště – 5. až 7. června 2019 – setkání odborníků z oblasti lidské sexuality a mezilidských vztahů.

Hlavní téma konference: Partnerství a sex v příštích padesáti letech aneb co nás ve vztazích čeká a (ne)mine.

Stálé téma konference: Humor v sexualitě a lidských vztazích. Více informací: info@extima.cz

Polyamoria ako vzťahová orientácia v súčasných partnerstvách Slovákov a Sloveniek

Frederika Hrnčiarová

párová a rodinná poradkyňa, Bratislava

Hana Smitková

Katedra psychológie FFUK, Gondova 2, 814 99 Bratislava

Abstrakt

Článok sa venuje vzťahovým orientáciám – monogamii a polyamorii – detailnejšie opisuje menej známu polyamoriu a jej aspekty (motiváciu pre tento druh vzťahov, jej formy, výchovu detí v polyamorných vzťahoch a pod.). Respondenti/ky (2 muži a 6 žien vo vekovej kategórii strednej dospelosti) sa od seba odlišovali rôznou mierou skúseností s konkrétnymi vzťahovými orientáciami - monogamne žijúci jednotlivci bez nemonogamných skúseností a jednotlivci s monogamnými aj polyamornými skúsenosťami. V kvalitatívnom výskume boli tieto vzťahové orientácie porovnané z hľadiska fenoménov: význam dôvery, uspokojovanie potrieb, budovanie vzťahu, prežívanie a stratégie zvládania žiarlivosti, rozpady vzťahov a prítomnosť nevery v monogamných vzťahoch. Vo výskume boli preskúmané postoje voči oboj vzťahovým orientáciám a motívy vedúce k preferencii polyamorie. Ako dôležité aspekty polyamorných vzťahov sa ukázali: nesúhlas s konceptom monogamie, zážitok lásky voči viacerým osobám, otvorenosť a úprimnosť vo vzťahu, sloboda v komunikácii a konaní, dôležitosť dôvery, prekonávanie žiarlivosti a iné.

Kľúčové slová: partnerstvo – monogamia – polyamoria – žiarlivosť – rozchod.

Úvod

V rôznych historických obdobiach či kultúrach ľudia akceptovali a žili v rozmanitých variantoch partnerských vzťahov odlišných od monogamie – ako sú polygýnia (mnohoženstvo), polyandria (mnohomužstvo) či vzťahy s konkubínami a i.

V našom výskume (Hrnčiarová, 2016) sme upriamili pozornosť na porovnanie polyamorie ako vzťahovej/partnerskej orientácie s tou, ktorá je najrozšírenejšou v našej kultúre – monogamiou. Obe orientácie sa v súčasných partnerstvách slovenských respondentov/iek vyskytujú v rozdielnej miere. Touto tematikou

Abstract

The article focuses on the partnership orientations of monogamy and polyamory, more specifically describes the lesser known polyamory and its aspects (motivation for this kind of relationships, its forms, caring for children in polyamorous relationships, etc.). Respondents (2 men and 6 women in the middle-aged category) distinguished from each other by various degrees of experience with specific relationship orientations - individuals living monogamously, with non-monogamy experiences, and individuals with monogamous and polyamorous experiences. In qualitative research, these relationship orientations have been compared in phenomena points of view: the importance of trust, satisfaction of needs, relationship building, strategies of overcoming and coping with jealousy, breakdowns of relationships, and the presence of infidelity in monogamous relationships. The research examined attitudes towards both relationship orientations and motives leading to polyamory preferences. As important aspects of polyamorous relationships have been shown: disagreement with the concept of monogamy, experience of love to several people, openness and honesty in relationships, freedom in communication and actions, importance of trust, overcoming jealousy and others.

Keywords: partnership – monogamy – polyamory – jealousy – break up.

by sme sa chceli zaoberať aj preto, že sa týka aj psychologického párového poradenstva, ktoré prináša množstvo prekvapivých situácií. Je dobré pripraviť sa na ne a vedieť byť nápomocní/é.

Súčasne naším cieľom nie je uprednostňovať niektorú z týchto partnerských možností.

Z histórie monogamie a polyamorie

Monogamia sa definuje ako partnerské spolužitie dvoch jednotlivcov, pričom existujú dvojake názory na jej pôvod v živote človeka. Fisherová (1992) zastáva názor, že monogamia je človeku „prirodzená“ a vyvinula sa ako stratégia prežitia pre ženu a jej potomkov, keď vytvorila pár s otcom svojich detí. Ten mal ženu a deti

chrániť a zaobstarať potravu. Monogamný pár sa vytvoril a udržoval, pretože týmto spôsobom mohol muž užiť len jednu ženu a spoločných potomkov. Pravdepodobne nešlo o celoživotnú monogamiu, ale monogamiu trvajúcu do obdobia, kým boli ich deti schopné väčšej samostatnosti a vzťahy sa mohli transformovať do *sériovej monogamie*. V tejto podobe však „prirodzenosť“ monogamie nepôsobí ako nejaká človeku vrodená vlastnosť, skôr sa javí ako účelové správanie. Naopak Ridley (2007), Barret a kol. (2007) a i. sú názoru, že monogamia ľuďom nie je prirodzená vzhľadom na to, že je potrebné ju podporovať zákonmi a že je javom, ktorý je podporovaný skôr spoločnosťou. Ridley (2007) je presvedčený, že podľa aktuálnych okolností dokáže byť ľudstvo monogamné aj polygamné. Navyše v pároch, ktoré deklarujú svoju monogamiu, sa často vyskytuje nevera.

Inštitúciu rodiny ovplyvnilo na našom území aj kresťanstvo a jeho tradícia. Napriek meniacim sa civilizačným, spoločenským podmienkam hlása kresťanská tradícia nezmenenú náuku o nerozlučiteľnosti manželského zväzku monogamného charakteru muža a ženy (Partridge, 2006). Od konca šesťdesiatych rokov 20. storočia postupne prestala v partnerských vzťahoch prevládať *celoživotná monogamia*. Postupom času sa stali čoraz bežnejšími rozvody manželstiev, kohabitácie či krátkodobé trvajúce partnerstvá a stále viac hovoríme o vyššie spomenutej *sériovej monogamii*, t. j. monogamnom správaní voči aktuálnemu partnerovi/ke, ktoré nemusí byť „na celý život“. Sexuálna revolúcia priniesla aj väčšiu voľnosť v prežívaní lásky, vzťahov či sexualitu. Rozvíjali sa nemonogamné formy partnerstiev – boli tu komúny, voľná láska, swingers a i., ktoré sa od seba líšia aj tým, nakoľko je voľnosť v sexualite pre partnerov dôležitá, a tiež počtom ľudí, ktorí sú vo vzťahoch zapojení v druhom zväzku a pod.

Polyamorný vzťah

Polyamoria sa voľne prekladá ako „viac ako jedna láska“. Pozostáva z gréckeho slova *poly* – mnoho a latinského slova *Amor* – láska (Borys, 2006; Kleese, 2006). Zell-Ravenheartová v článku „Za kyticu milencov“ (1990) definovala polyamoriu ako praktizovanie, postoj či schopnosť udržiavať viac ako jeden emocionálny a sexuálny partnerský vzťah v rovnakom čase s plným vedomím a súhlasom všetkých zúčastnených jednotlivcov. Základom polyamorných vzťahov je vzájomná otvorenosť a úprimnosť, preto nie je namieste hovoriť o polyamorii ako o zrade, nevere či podvádzaní – polyamoristi si vo vzťahoch nerobia v skutku čo, kedy a s kým chcú (Easton, Hardy, 2009). Rovnako polyamoria je často spájaná s predstavou, že centrom záujmu participujúcich je iba sex. Polyamorné partnerstvo je zložitejší proces plný kompromisov, otvorených rozhovorov, stanovovaní hraníc a pravidiel, hľadania spôsobov, ako naplniť potreby všetkých zúčastnených partnerov/riek rovnomerne. Je súčasne náročnejšie prihliadať na potreby viacerých partnerov než na potreby dvojice v monogamnom partnerstve (Spangler, Kreydatus, 2014).

Neexistuje žiadna šablóna či návod, ako realizovať polyamoriu. Polyamorné partnerstvo je okrem vzájomnej otvorenosti a úprimnosti od počiatku vzťahu založené na dohodách či pravidlách, podľa ktorých fungujú zúčastnení partneri/ky. Ich rešpektovanie je základom trvajúcej dôvery medzi partnermi/kami. Dohody a pravidlá sa odvíjajú od osobných potrieb, túžob a rôznych aspektov osobnosti partnerov/iek, pričom nimi môžu byť ľudia rôznej sexuálnej orientácie či rodovej identity. Tieto vzájomné dohody a pravidlá polyamorní partneri/ky spoločne prehodnocujú a upravujú v priebehu času podľa ich platnosti a aj podľa toho, ako reagujú partneri na svoje potreby. Partneri/ky môžu spolu riešiť otázky týkajúce sa napr. poskytovania vzájomnej opory, dôvery, sexuálneho styku a jeho bezpečnosti, do akej miery chcú, aby bol partner/ka voči nim úprimný/á. Komunikujú napr. o výnimočných miestach, ktoré chcú zachovať ako nedotknuté inou osobou; do akej miery chcú spoznať ostatných partnerov/ky; povedať o svojej vzťahovej orientácii iným osobám (napr. blízkym), či môžu vysloviť zákaz stretávania sa s nejakým z partnerov/riek. V neposlednom rade sa venujú harmonogramu stretávania sa s jednotlivými partnermi/kami.

Aj kvôli slabej informovanosti, neexistujúcej legislatívnej podpore, predsudkom, stereotypom či strachu sa mnohí polyamoristi nielen v našej spoločnosti stretávajú s nepochopením či odsudzovaním. Ich vzťahy bývajú aj terčom útokov. Spoločnosť ich považuje za povrchné, nemorálne či choré. Polyamoristi sú podľa ich mienky napríklad neschopní viesť dlhotrvajúce vzťahy či konštruktívne riešiť vzťahové problémy a často čelia obvineniam za promiskuitu (Taormino, 2008, Zika a kol.; podľa: Bírová, 2013). Z týchto dôvodov môže byť pre zástancov polyamorie náročné bezkonfliktne sa s niekým rozprávať či o príjemných zážitkoch, ale aj o problémoch, ktorým denne čelia a trápia ich.

Aspekty polyamorných vzťahov

Polyamorné partnerstvá môžu nadobudnúť viacero variánt, pričom každá môže byť prispôbená rôznym špecifickým túžbam, potrebám zúčastnených partnerov/riek (Weitzman a kol., 2009). Môžu byť *hierarchické*, kde jeden zo vzťahov je považovaný za primárny a z rôznych dôvodov nadradený nad ostatné (spoločné deti, financie, uzavreté manželstvo a i.), aj *nehierarchické* (každý vzťah je považovaný za rovnocenný a zároveň jedinečný). Taktiež môžu byť *sexuálne* a *nesexuálne* podľa toho, akú rolu vo vzťahu či vzťahoch zohráva sexualita (Taormino, 2008). Možno sa stretnúť aj s pojmom poly-mono partnerstvo. Ide o typ partnerského vzťahu, kde je jeden z partnerov monogamný, zatiaľ čo druhý je polyamorný (Weitzman a kol., 2009).

Súčasťou polyamorných vzťahov môžu byť samozrejme aj *deti*. Je viacero možností, ako sa na starostlivosti o deti podieľajú partneri/ky primárnych rodičov – či sú prezentovaní/é ako priatelia rodičov, súčasť rodiny (širšia rodina), alebo rodičia žijú so svojimi partnermi/kami napr. v komúne, kedy výchova a starostlivosť prebiehajú zdieľaním s rovnakým podielom bez ohľadu na biologické rodičovstvo.

Matiková (2002) na základe vlastných skúseností opísala, že zo strany polyamorných rodičov je veľmi dôležité rešpektovať názory a hranice dieťaťa a mať pri tom na pamäti, že s jeho vývinom sa hranice (aj vzájomne) stále menia. Väčší počet zainteresovaných ľudí vo vzťahu a rodine prirovnáva k niekdajším veľkým rodinám, v ktorých majú deti možnosť spoznať viac ľudí, s ktorými sa cítia dobre, majú sa radi. Je žiaduce prezentovať ostatných partnerov/ky ako ďalších ľudí, ktorí môžu dieťaťu čítať rozprávky, hrať sa s ním a pod. a nie ako rivalov v získavaní rodičovskej pozornosti či lásky. Týmto spôsobom si podľa nej dieťa hľadá, čo je na ľuďoch jedinečné, čo by mohli spolu zdieľať, na základe čoho by ju/jeho mohlo mať tiež rado. Autorka s otcom dieťaťa učili svoje dieťa zvládať prežívanie žiarlivosti, dávali mu priestor na vyjadrenie svojho názoru, pomáhali mu lepšie spoznať a pomenovať svoje vlastné pocity a taktiež prežívať spoločný život pod jednou strechou čo najpríjemnejšie.

Hardyová, spoluautorka knihy *The Ethical Slut* (2009), tiež z vlastnej skúsenosti uvádza, že vychovávanie detí s viacerými dospelými, s množstvom času, ktorý im vďaka tomu mohli venovať, život jej detí obohatilo. Hovorí však, že sexuálne správanie dospelých by nemalo deti ovplyvňovať, ani by nemali byť jeho súčasťou. Primerané vzdelávanie detí o sexualite však vníma ako dôležité pre zdravý postoj dieťaťa k sexualite napríklad aj preto, aby dieťa vedelo rozlíšiť, čo je správne a čo je napr. už sexuálne zneužívanie.

Vo výskumoch aj osobných skúsenostiach autorov/riek nachádzame **motívy**, ktoré v súčasnosti v našom spoločenskom/kultúrnom kontexte vedú k polyamorným vzťahom. Weitzman a kol. (2009) uviedli niekoľko faktorov, ktoré súvisia so spoločenskými zmenami: *narastajúca priemerná dĺžka života ľudí; vysoké percento nevery a rozvodovosti v zdanlivo monogamných vzťahoch; nespokojnosť s limitujúcou sériovosťou monogamie* (aby sme mohli byť s niekým iným/inou, najprv sa musíme rozísť s aktuálnym partnerom/kou); *narastajúca ekonomická a sociálna rovnocennosť žien*, ktorá vyúsťuje do väčších možností usporiadania si osobného života a nakoniec je dôležitým faktorom aj rozšírenie *internetu a jeho sprístupnenie jednotlivcom*, ktorí sú viac otvorení zmenám a experimentovaniu vo vzťahovej oblasti.

Taorminová (2008) zhromaždila niekoľko motívov, ktoré môžu ovplyvniť našu voľbu vzťahovej orientácie: *naplnenie sexuálnych fantázií; odmietnutie monogamie po predchádzajúcom sklamaní či nesúhlas s konceptom monogamie ako takej; potreba slobody vo voľbe a konaní; potreba otvorenosti; osobný a duchovný rast* (napríklad snaha pracovať s vlastnou žiarlivosťou) či *presvedčenie, že jeden človek nedokáže naplniť všetky naše potreby*.

Výskum – ciele, účastníci/čky, metódy

V rámci diplomovej práce (Hrmčiarová, 2016) sme v roku 2016 uskutočnili výskum, ktorého **cieľom** bolo pomocou individuálneho pološtruktúrovaného interview *zmapovať vybrané fenomény partnerských vzťahov a nájsť ich prípadné súvislosti či rozdiely v skupinách*

monogamných a polyamorných jednotlivcov. Išlo o fenomény ako: význam dôvery vo vzťahu, uspokojovanie potrieb, budovanie vzťahu, prežívanie a stratégie zvládania žiarlivosti, rozpad vzťahu z hľadiska jeho príčin a stratégií zvládania, nevera v monogamných vzťahoch. Ďalším cieľom bolo preskúmať v rámci skupín monogamie a polyamorie postoje k jednotlivým vzťahovým orientáciám a motívy vedúce k preferencii polyamorie. *Výskumnú vzorku tvorili dve štvorčlenné (3 ženy, 1 muž) skupiny participujúcich vo veku strednej dospelosti pochádzajúcich zo SR. Do prvej boli zaradení jednotlivci so skúsenosťami s monogamnou aj polyamornou vzťahovou orientáciou; druhú tvorili monogamne žijúci jednotlivci bez nemonogamných skúseností. Jedna respondentka žila v čase výskumu v Londýne, ostatní v mestách a obciach v SR. Vzhľadom na náročnosť získať pre spoluprácu polyamorných jednotlivcov sme pristúpili k menšej výskumnej vzorke, pričom monogamnú skupinu sme vyvážili z hľadiska počtu, veku a pohlavia.*

Z výsledkov

Respondenti/ky z polyamornej skupiny uviedli, že ich **motiváciou k polyamorným partnerstvám** boli *predchádzajúce skúsenosti s monogamnými partnerstvami*, kedy niektorí/é zažili *zážitok lásky voči viacerým osobám*, ktorý buď potlačili, alebo prejavili neúprimným správaním voči partnerovi v podobe nevery. Taktiež sa objavila *túžba prekonať limity žiarlivosti*. Rovnako uviedli aj *nesúhlas s konceptom monogamie* ako takej a naopak, *súhlas či sympatie voči konceptu polyamorie* založenom na hodnotách ako sú úprimnosť a otvorenosť. Polyamoriu vnímajú ako *obohacujúcu skúsenosť*, ktorá im poskytla okrem iného možnosť hlbšieho sebapoznávania (hranice tolerancie, práca so žiarlivosťou) či príležitosť odhodiť masku, ktorú jeden z respondentov opísal: „*Už deväť rokov žijem úprimne voči svetu. Nehrám sa na monogamného, som otvorene polygamný.*“

Polyamoriu tiež chápu ako synonymum slobody v konaní a komunikácii, komunikačnej úprimnosti, výzvy pre vzťah, neobmedzenosti v prežívaní lásky voči iným ľuďom, ale tiež aj ako niečo, čo sa vymyká z obvyklého rámca. Súčasne ju popisujú ako náročnú na manažment (nielen času). Za najdôležitejšiu v polyamorných vzťahoch považujú dôveru, no tieto vzťahy sa nezaobídu ani bez kompromisov a variabilných riešení rôznych situácií. Jedna respondentka z polyamornej skupiny sa vyjadrila: „*Polyamorné vzťahy si vyžadujú veľkú dôveru medzi partnermi a nielen medzi nimi, ale aj dôveru v seba. Človek musí na seba neustále pracovať, reflektovať svoje pocity, prekonávať rôzne situácie, ktorým dobrovoľne čelí.*“

Skúsenosti respondentov/tiek z polyamornej skupiny s reakciami v spoločnosti sú rôznorodé. Vnímajú, že vývin postojov je na Slovensku pomalý - polyamoria je skôr tabu, o ktorom ľudia ani nechcú vedieť. Vnímajú to tak, akoby niektorí ľudia odmietali nazrieť na aspekty života aj iným spôsobom. Málokto má podľa nich vlastný úsudok bez toho, aby sa nebál úsudku ostatných ľudí. Za možnú príčinu odmietania polyamorie považujú aj projektovanie monogamne žijúcich ľudí: „Mnoho ľudí si v tomto projektuje samých seba, teda, čo by robili, keby

to mohli. Z toho odsúdi tú druhú stranu, teda mňa. Napr. zakomplexovaný frustrovaný muž, povedzme, že je tzv. pod paučou, keby mohol, tak sexuje s každou. A keď vidí mňa, že by som mohol, tak si naprojektuje svoje chcenia a túžby na mňa. Ja musím byť, samozrejme, záletník a mať sexuálny styk s každou ženou.“

Okrem nevedomosti, skreslených predstáv a vplyvu morálky vnímajú ako problém tiež *neschopnosť a neochotu rozlišovať polyamoriu od iných foriem nemonogamných vzťahov*, kde sexualita zohráva významnejšiu rolu.

Jedna z polyamorných respondentiek uviedla, že v nepriaznivých reakciách ľudí sa odzrkadľuje aj strach o seba: „*Pride mi, že sa odráža strach samého o seba. Niektorí ľudia majú absolútne šíalené reakcie, hoci nikto im to nevnucuje, ani sa ich to vôbec netýka. Ľudia to berú osobne, lebo pre nich to osobné je. Žiarlenie, aj tá potreba dať „toto smieš a toto nie“, je akoby snaha ochrániť sa, aby mi nebolo ublížené. Ja som vo svojom živote pochopila, že toto nemá zmysel. Snažiť sa, aby vám niekto neublížil, je za prvé hlúposť, za druhé nemožné a za tretie to nie je účel vzťahu. Účelom vzťahu je pomáhať si, aby sme boli šťastní. Myslím si, že niekedy ľudia nemajú v sebe poriadok, nerozlišujú v sebe nejaké zranenia z minulosti. Aplikujú to paušálne na všetkých a potom reagujú hrozne, akoby emocionálne, aj na veci, ktoré sa ich vôbec netýkajú a vidia v tom veci, ktoré sa im stali a vychádzajú na povrch nejaké zranenia.“* Z týchto dôvodov respondenti/tky z polyamornej skupiny uviedli, že nemajú potrebu odhaľovať sa pred ľuďmi. O ich vzťahovej orientácii vedia blízki ľudia a to im stačí.

Vnímanie pozitívnych a negatívnych aspektov monogamných a polyamorných vzťahov/ľudí

Spoločenské znevýhodnenie polyamoristov (aj napr. neprítomnosť právnej ochrany pre tento druh vzťahov) či prítomnosť predsudkov a ich morálne odsúdenie v našej spoločnosti vnímali ako reálne aj respondenti/tky z monogamnej skupiny a považujú to za nepriaznivé v polyamorných partnerstvách. Ako ďalšie negatíva v spomínaných vzťahoch vnímajú ohrozenie sexuálneho zdravia; nemožnosť spoľahnúť sa na prítomnosť a pomoc partnera/ky vo chvíľach, keď by ho/ju potrebovali; finančnú náročnosť vyplývajúcu zo snahy zabezpečiť prežívanie partnerskej spokojnosti všetkých partnerov či rodinnú nestabilitu. Ako negatívum vnímajú aj výchovu detí. Niektoré z respondentiek si na základe osobnej skúsenosti nevedia predstaviť nikoho iného medzi sebou, partnerom a deťmi. Ďalšia respondentka tiež uviedla, že si nevie predstaviť zdravý vývin detí v polyamorných partnerstvách. Uvažovala, že by deti mohli byť zmätené. Polyamornú vzťahovú orientáciu si vie predstaviť len vo vzťahoch, v ktorých nie sú prítomné deti. Polyamornú skúsenosť ako snahu zachrániť monogamné partnerstvo či manželstvo väčšina respondentov z monogamnej časti vzorky vnímala skôr ako ohrozujúcu než pomáhajúcu. Objavil sa aj rozdielny pohľad s ohľadom na rod – ženy v polyamorných vzťahoch môžu byť vnímané ako „ľahké“, zatiaľ čo pre mužov môže byť výhodné mať viac partneriek.

Oproti názorom respondentov/tiek z monogamnej skupiny, dvaja respondenti z polyamornej skupiny ktorí mali deti, sa vyjadrili k výchove svojich detí v polyamorných vzťahoch. V prípade respondenta

išlo o dieťa vo veku desať rokov, ktoré vyrastalo v nemonogamnom vzťahu. V prípade respondentky išlo o dospievajúce dieťa, ktoré vyrastalo v monogamnom manželstve. Uviedli, že ich deti sa pri vzájomnom rozhovore s rodičmi vyjadrili, že na danom type vzťahovej orientácie nevidia nič zlé. Vnímajú, že ich rodičia sa v podstate snažia svojim partnerom neublížovať, konať úprimne a otvorene. Dôverujú svojim rodičom, že vedia, čo robia.

Ako **pozitíva** polyamorných partnerstiev uviedli respondenti/tky z monogamnej skupiny *bohatší sexuálny život a emocionálny vývin, voľnosť, materiálne obdarovania od viacerých partnerov či venovanie sa koníčkom bez väčšieho prispôbovania sa partnerovi*. Respondenti/tky z monogamnej skupiny ďalej uvažovali, že vzhľadom na to, že sa polyamorní partneri vzájomne nevlástnia, sú citlivejší k potrebám partnera, viac sa snažia dohodnúť sa a v podstate neostávajú po rozpade vzťahu sami, čím môže byť prechádzanie *rozpadom polyamorného vzťahu menej náročné na prežívanie partnerov*. Toto myslenie podporuje aj výpoveď respondenta z polyamornej skupiny. Práve on si prežil tak rozpad monogamného partnerstva, ako aj polyamorného. Z oboch vzťahov pochádzajú aj deti a oba vzťahy trvali niekoľko rokov. Uvedol, že rozpad polyamorného partnerstva zvládali obaja partneri ľahšie a prihľadali na svoje potreby a túžby.

Všetci respondenti/tky z monogamnej vzorky však uviedli, že si vo svojom partnerskom živote nevedia predstaviť realizáciu polyamorného vzťahu. **Monogamia** ako vzťahová orientácia im so svojimi pozitívami aj negatívami vyhovuje a vnímajú ju ako „klasickú a tradičnú“. Pre niektoré z respondentiek je monogamia *synonymom rodiny* a predstavuje *prostredie vhodnejšie pre zdravý vývin detí*. Napriek vyššej hrozbe prežívania stereotypu v partnerstve si respondenti/tky z monogamnej skupiny cenia napr. *že sa môžu spoľahnúť na svojho partnera/ku*. Ako ďalšie pozitívum uviedli aj *sexuálne zdravie*. Ako **riziko** monogamných vzťahov vnímali *rozpad vzťahov či rozvody manželstiev*, ktoré môžu byť náročné tak pre partnerov, ako aj pre ich deti.

Názory na rozdiel v príčinách rozpadu monogamných a polyamorných vzťahov

Respondenti/tky z monogamnej skupiny uviedli názor, že polyamorné partnerstvá sa pravdepodobne *rozpadajú z rovnakých príčin* ako partnerstvá monogamné. Respondenti/tky z polyamornej skupiny ich názor potvrdili. Tak ako v prípade monogamných partnerstiev, tak aj v prípade polyamorných môže medzi partnermi dôjsť k *odcudzeniu sa, ochladnutiu citov, zmene záujmov, stereotypu, konfliktom, strate dôvery či k zmene preferovanej vzťahovej orientácie* (napr. z monogamnej na polyamornú a naopak).

Rozdielne sa ako **príčina** v daných vzťahových orientáciách **v prípade rozchodov javí prítomnosť nevery** zo strany jedného či oboch partnerov. Respondenti/tky z polyamornej skupiny považujú neveru za *dôsledok neúprimnosti a strachu* povedať, že partnerov priťahujú aj iní muži či ženy. Taktiež považujú neveru za *prejav neistoty vo vzťahu*. Nevera je podľa nich skôr signálom, že vo vzťahu sa deje niečo, čomu je potrebné venovať viac

pozornosti, teda zareagovať na ňu a nazrieť na príčiny. Neveru nepovažujú za pádny dôvod pre rozchod. Jedna z respondentiek uviedla, že cez všetky bolestivé skúsenosti, a teda aj *cez neveru, je potrebné naučiť sa rásť*. Ako väčší problém vo vzťahu vnímajú *neúprimnosť partnerov*. V niektorých prípadoch uviedli polyamorní jednotlivci, že aj na základe osobnej skúsenosti s neverou sa rozhodli pre nemonogamnú vzťahovú orientáciu.

Zaujímavý názor na *neveru v monogamných vzťahoch* priniesol aj respondent z polyamornej skupiny. Za *problém* pri nevere v monogamných vzťahoch považuje *automatické preberanie formy vzťahu spôsobom, akým ho preferuje kultúra*. Myslí si, že niektorí ľudia majú pocit, že inak ako monogamne sa žiť vo vzťahu nedá. Monogamní partneri podľa neho na začiatku vzťahu neriešia otázky ako napríklad: „Budeme monogamní? Ako dlho? Budeme monogamní aj o desať rokov?“ Tiež tvrdí, že v monogamnom vzťahu akoby partneri nenahliadali na svoj vzťah a seba samých ako na niečo, čo sa *v priebehu času vyvíja*. V priebehu napríklad päťročného vzťahu sa môžu partneri zmeniť, môžu sa zmeniť ich túžby v akejkoľvek oblasti, nemusí ísť nutne o otvorenie vzťahu.

Respondenti/ky z monogamnej skupiny vnímajú neveru ako pádny *dôvod pre rozpad vzťahu*, ale dodali, že všetko by záviselo od okolností a príčin.

Respondenti/ky z polyamornej skupiny *rešpektujú monogamiu* ako jednu z viacerých možných vzťahových orientácií, ale práve z dôvodu prítomnosti nevery ako prejavu nemonogamného správania v zdanlivo monogamných vzťahoch nesúhlasia s jej presadzovaním ako jedinej správnej vzťahovej orientácie. Sú názoru, že vzhľadom na koncept monogamie nie sú monogamné vzťahy plne funkčné. Kvalitný monogamný vzťah si predstavujú založený na vzájomnej otvorenosti a úprimnosti partnerov/riek. Monogamiu vnímajú buď ako exkluzívny vzťah dvoch osôb, alebo ako neschopnosť vzoprieť sa nastavenej spoločenskej norme, kedy sa človek na monogamného len „hrá“ – vzhľadom na mnohokrát utajovanú neveru v navonok monogamných vzťahoch. Nesúhlasia s jej presadzovaním ako všeobecnej normy a jedinej správnej. Pre polyamoristov je dôležité byť vo vzťahu sám sebou, monogamia je pre nich synonymom obmedzenia, väzenia, ale aj vernosti.

Je zaujímavé, že monogamná vzťahová orientácia je prítomná aj v polyamorných vzťahoch, najmä na začiatku budovania vzťahu. Ako však uviedli naši respondenti/ky z polyamornej skupiny, časom príde spontánne potreba či zaujímavý človek a s partnerom/kou sa rozprávajú o ďalšom smerovaní spoločného vzťahu. Pri budovaní a udržiavaní polyamorného vzťahu využívali aj naši respondenti/ky z polyamornej skupiny vzájomné pravidlá či dohody, ktoré v priebehu času môžu meniť. Ďalej je podľa ich slov dôležité vzájomne rešpektovať dohodnuté hranice a otvorene spolu komunikovať. Respondenti/ky tiež uviedli, že týmto spôsobom dochádza k hlbšiemu poznaniu seba i partnera/ky, zvyšuje sa vzájomná dôvera a vedia lepšie odhadnúť, čo od seba môžu očakávať. Okrem toho

dávajú všetkým svojim nádejným partnerom/kám možnosť premyslieť si a slobodne sa rozhodnúť, či majú záujem o takúto formu vzťahu a to tým spôsobom, že ich hneď na začiatku oboznamujú so svojou vzťahovou orientáciou. Respondent z polyamornej skupiny uviedol, že má skúsenosti, kedy to partnerke nevedilo a skúsili budovať vzťah týmto spôsobom, ale taktiež má skúsenosti, kedy sa vzťah ďalej nevyvíjal.

Respondenti/ky z monogamnej skupiny uviedli, že na začiatkoch svojich vzťahov neriešia s partnerom žiadne dohody či pravidlá. Isté usmernenie očakávaní a to, čo sa komu páči a nepáči, prichádza až v priebehu času, keď sa objavia nejaké nedorozumenia.

Záver

Pri porovnaní partnerských vzťahov založených na monogamnej alebo polyamornej vzťahovej orientácii možno pozorovať isté podobnosti, ale aj odlišnosti. Všeobecne platný návod na dokonale fungujúci vzťah pre všetkých neexistuje. Každý by mal mať možnosť vytvoriť si svoj vlastný podľa potrieb a túžob partnerov/riek, nech je položený na akýchkoľvek základoch. Ak v ňom budú partneri/ky spokojní/é, niet dôvodu, prečo by sme mali ich partnerský vzťah súdiť. Príkláňame sa k vyjadreniu jednej respondentky z polyamornej skupiny: „*Netvrdím, že polyamoria či polygamia sú lepšie. Len hovorím, že by bolo fajn, keby sme sa všetci cítili dostatočne slobodní na to, aby sme mohli žiť tak, ako sa nám páči. Nie je to pre každého, rovnako, ako nie je monogamia pre každého.*“

Literatúra

- Barrett, L., Dunbar, R., Lycett, J.** (2007). *Evoluční psychologie člověka* (1. vyd.). Praha: Portál, 552.
- Bírová, M.** (2013). *Emocionálna regulácia žiarlivosti v polyamorných partnerstvách* (Diplomová práca, Univerzita Komenského v Bratislave, 2013).
- Borys, A.** (2006). *Monogamy and Polyamory: Human Sexuality and Relationship Models*. Qualitative Research Methods: Research Paper.
- Easton, D., Hardy, J. W.** (2009). *The Ethical Slut: A Practical Guide to Polyamory, Open Relationships & Other Adventuaries* (Second ed.). Celestial Arts, 288.
- Fisher, H. E.** (1992). *Anatomy of Love: The Natural History of Monogamy, Adultery and Divor-ce*. Norton, 431.
- Fisher, H. E., Aron, A., Mashek, D., Li, H., Brown, L. L.** (2002). Defining the brain systems of lust, romantic attraction, and attachment. *Archives of sexual behavior*, 2002. 413-419.
- Hrnčiarová, F.** (2016). *Porovnanie vybraných vzťahových fenoménov v monogamných a polyamorných partnerských vzťahoch* (Diplomová práca, Univerzita Komenského v Bratislave, 2016).
- Klesse, Ch.** (2006). Polyamory and its „Others“: Contesting the Terms of Non-Monogamy. *Sexualities*, Issue 9, 565–583.
- Matik, W. O.** (2002). *Redefining our relationships: Guidelines for responsible open relationships*. Oakland, CA: Defiant Times Press, 97.
- Partridge, CH.** (2006). *Vievy a vyznania*. Bratislava: Slovart, 495.
- Ridley, M.** (2007). *Červená kráľovna*. Portál, 2007.
- Spangler, B. M., Kreydatus, E. A.** (2014). *The Fluidity of*

Human Intimacy: A Look at Relationship Orientation and Identity with a Focus on Polyamory. 2014.

Taormino, T. (2008). *Opening up: A guide to creating and sustaining open relationships.* Simon and Schuster, 2008.

Weitzman, G., Davidson, J., Phillips, R. A., Fleckenstein, J. R., Morotti-Meeker, C. (2009). What psychology professionals should know about polyamory. *The*

National Coalition for Sexual Freedom Inc, 29.

Zell-Ravenhearth, M. G. (1990). A bouquet of lovers: Strategies for responsible open relationships. *Green Egg magazine*, Vol. XXIII, No. 89; Beltane, 1990

Kontaktná adresa:

Mgr. Frederika Hrnčiarová
frederika.hrnčiarova@gmail.com

Správa

Cena Josefa Hynieho – za publikaci z oblasti sexuologie, vydané v roce 2017

Na letošních, již třicátých, Bohnických sexuologických dnech, byla vyhlášena tradiční cena Josefa Hynieho, udělovaná Sexuologickou společností ČLS tradičně za nejvýznamnější práci se sexuologickou tematikou, publikovanou v uplynulém roce. Výbor Sexuologické společnosti tentokrát cenu udělil monografii prof. PhDr. Petra Weisse, PhD, DSc.: „Poruchy sexuální preference“ (Galén, Praha 2017, 440 s., ISBN 978-80-7492-310-4).

Rok 2017 byl v oblasti sexuologické poměrně plodným. Výbor dostal nominační návrhy na celou řadu odborných sdělení v tuzemských i zahraničních časopisech. Rozhodnutí, tuto cenu udělit zmíněné monografii, bylo jednomyslné.

Oblast sexuální delikvence a sexuálních deviací je významnou součástí vědeckých a pedagogických zájmů profesora Weisse. Od předchozí publikace na toto téma, kterou autor vydal, uběhlo již neuvěřitelných 15 roků. V loňském roce vydaná kniha přináší cenný, velmi rozsáhlý, a zasvěcený přehled této problematiky. Autor je jeden z mála našich odborníků, kteří mají soustavný rozhled po vývoji názorů a praxe v oblasti poruch sexuální preference nejen v tuzemsku, ale také v zahraničí. Cenný je v publikaci zejména rozbor problémů s definicí normální lidské sexuality a problémy kolem diagnostiky sexuálních deviací (parafilí). Ve shodě s většinou odborníků autor konstatuje, že vývoj v této oblasti není dokončený. Zejména kulturně podmíněná normativní kritéria se mění někdy hodně překvapivě. Stručně je popsána klasifikace poruch sexuální preference podle DSM V. Monografie přináší podrobný přehled jednotlivých deviací. Cenné jsou četné kasuistiky, které prezentují typické fenomenologické charakteristiky, zejména pachatelů, kteří, motivováni parafilními tendencemi, spáchali sexuální delikty. Obsáhlá kapitola je věnovaná fenoménu incestu, který, jak autor správně konstatuje, bývá jen zřídka motivován parafilní pachatele. Častější jsou ovšem pedofilní erotické zájmy

u pachatelů incestu na nevlastních dětech.

Přehled současných představ o etiologii poruch sexuální preference ukazuje jejich tematickou šíři i dynamický vývoj. Žádnou z nabízených etiologických koncepcí není možné považovat za definitivně potvrzenou a doloženou fakty. Kromě etologických teorií existuje celá řada úvah o možném vlivu genetických a neurofysiologických faktorů. Jistě zajímavým podnětem k přemýšlení jsou také různé spekulativní koncepce struktury a dynamiky složek motivačního sexuálního stavu, jejichž neuspořádanost, nebo defekty mohou být jedním z faktorů deviantního vývoje. Oblast antropologie a sociologie sexuality je v posledních desetiletích velice produktivní, a přináší celou řadu podnětů, zejména pak snahy o vysvětlení výrazných kulturních a společenských hodnotových změn. Obsáhlá kapitola shrnuje problematiku psychofyziologických vyšetřovacích metod. Čtenář zde získá přehled o stavu věcí v této oblasti, včetně nezbytnosti opatrného přístupu k interpretacím, zejména u falopletyzmografických nálezů. Tato vyšetřovací metodika není zatím nikde ve světě spolehlivě standardizovaná. Nicméně shodujeme se v tom, že v mnoha případech může být velmi přínosná pro diagnostické závěry u deviantů, zejména pak u deviací v objektu. Psychoterapeutické metody jsou popsány pečlivě a podrobně, protože psychoterapie je samozřejmě prioritou v péči o delikventní i nedelikventní parafilní jedince. Biologické terapie jsou popsány stručně, autor se však nevyhnul ani problematické otázce terapeutických kastrací, které u nás stále zůstávají poslední léčebnou možností u jinak neovlivnitelných sexuálních deviací. Pro naše odborníky je jistě také poučné vypočítání všech šestnácti bodů, které definují minimální terapeutický standard podle mezinárodního sdružení IATSO /International Association for Treatment of Sexual Offenders/.

Pro odbornou lékařskou i nelékařskou veřejnost, která se zabývá lidskou sexualitou, je tato monografie cenným a přehledným zdrojem informací o stavu věcí a jejich možných vývojových trendech.

J. Zvěřina

KALENDÁR ODBORNÝCH PODUJATÍ

VI. konference Sekce gynekologické sexuologie ČGPS ČLS JEP

Interdisciplinární spolupráce v sexuální medicíně

20. 10. 2018 - Průhonice

Místo konání: Kongresové centrum Floret, Průhonice

Vybrané charakteristiky osob, provozujících sadomasochistické aktivity

Zdeňka Řezníčková, Petr Weiss

Katedra psychologie FF UK, Praha

Abstrakt

Článek předkládá výsledky výzkumu, zaměřeného na vybrané charakteristiky osob, provozujících sadomasochistické aktivity. Předmětem výzkumu jsou osobnostní charakteristiky, spokojenost a potenciálně přidružené negativní jevy. Inovativní, oproti předchozím studiím na toto téma, je především vymezení zkoumaných skupin na základě motivace k realizaci sadomasochistických aktivit a to na osoby, u nichž lze hovořit o sexuální variaci v podobě sadomasochismu a osoby, které realizují sadomasochistické aktivity s absencí této variace. Výzkum slouží obecně k hlubšímu poznání dané problematiky a také k detailnějšímu poznání v kontextu českého prostředí.

Klíčová slova: sexuální variace – sadomasochismus – sadismus – masochismus.

Summary

The article presents the results of the research on the selected characteristics of persons engaged in sadomasochistic activities. The subject of the research is personality characteristics, satisfaction and negative phenomena. Innovative, compared to previous studies on this topic, is primarily the definition of the groups under study on the basis of their motivation to realize sadomasochistic activities - persons who may be mentioned about sadomasochistic sexual variation and persons who realize sadomasochistic activities without this sexual variation. Research is generally used to gain a deeper understanding of the subject and also to more detailed knowledge in the context of the Czech environment.

Keywords: sexual variation – sadomasochism – sadism – masochism.

Úvod

Za sadomasochistické aktivity lze označit takové, které zahrnují dominanci/submisi, kontrolu/odevzdání anebo působení/přijímání fyzické či psychické bolesti. Zcela individuální jsou pro jedince v této souvislosti parametry jako preferovaná role v těchto aktivitách (dominantní/submisivní, aktivní/pasivní,...), výběr konkrétních aktivit, jejich frekvence a intenzita, a v neposlední řadě motivace k jejich realizaci.

V současné době lze sledovat nárůst počtu výzkumů, které se zabývají nejrůznějšími souvislostmi sadomasochistického chování na neklinické populaci, avšak se lze domnívat, že takto obecně vymezená skupina není příliš homogenní a vyvstává tedy otázka

strany využitelnosti výsledků v praxi. Z toho důvodu se tento výzkum zaměřil na motivaci k realizaci sadomasochistických aktivit jako na klíčový prvek pro lepší identifikaci populace, která má být předmětem výzkumu.

Z hlediska motivace lze osoby, provozující sadomasochistické aktivity, rozdělit do dvou základních skupin. V prvním případě se jedná o osoby s přítomnou sexuální variací v podobě sadismu, masochismu či sadomasochismu. Realizace těchto aktivit je tak pro ně naplněním jejich sexuálních preferencí - v případě sadismu je vzrušení dosahováno prostřednictvím dominance, kontroly, působení fyzického či psychického utrpení, zatímco masochismus je naopak charakterizován odevzdáním partnerovi, vlastním ponižením či utrpením [1].

Ve druhém případě se jedná o osoby, které tyto aktivity provozují, aniž by u nich některá ze zmíněných variací byla přítomna a tyto aktivity jsou tedy realizovány primárně z jiných důvodů, jako je například zvědavost [2], probouzení hravosti a kreativity [3], pocit vzrušení, uvolnění, prožitek čehosi nad rámec běžných sexuálních aktivit, osobní růst a pozitivní vliv na partnerské vztahy [4], úleva od emočního napětí a možnost sebevyjádření [5], či navození změněných stavů vědomí [6, 7]. Je třeba uvést, že zmíněné účinky mohou mít tyto aktivity rovněž na sadomasochisty, avšak jejich primární motivace k realizaci těchto aktivit má ryze sexuální charakter.

Cílem tohoto výzkumu tedy bylo zaměřit se na vybrané charakteristiky osob, které realizují sadomasochistické aktivity a prozkoumat otázku, zda a případně jak se v dílčích otázkách liší osoby, u nichž se jedná o realizaci sadomasochistické sexuální variace a osoby, které sadomasochistické aktivity provozují s absencí této variace. Dále výzkum navázal na již realizované výzkumy zaměřené na obecnější prozkoumání charakteristik osob, které sadomasochistické aktivity provozují a osob, které tyto aktivity neprovozují. Konkrétně se jednalo o oblast osobnostních charakteristik, spokojenosti a potenciální výskyt negativních jevů. Všechny tyto oblasti byly již dříve zkoumány na neklinické populaci osob, které se hlásí k realizaci sadomasochistických aktivit [8, 9, 10, 11, 12], avšak bez důrazu na přítomnost či absenci sexuální variace. Z tohoto důvodu lze tedy tento výzkum, minimálně po české prostředí, pokládat za inovativní a jeho výsledky za prioritní.

Metodika a charakteristika souboru

Pro potřeby tohoto výzkumu byla sestavena testová baterie, zahrnující šedesátipoložkový NEO pětifaktorový osobnostní inventář NEO-FFI, speciálně sestavený dotazník spokojenosti, vycházející z Dotazníku životní spokojenosti Jochena Fahrenberga a zaměřený na osobní, partnerskou a sexuální spokojenost, a otázky na potenciální negativní jevy, jakými je nepříjemná reakce okolí v souvislosti se sexuálními preferencemi (např. v rodině, zaměstnání, službách,...), sexuální obtíže, pohlavní zneužití a znásilnění.

Výzkumný soubor byl získán prostřednictvím internetové výzvy k účasti na výzkumu a sbírán metodou sněhové koule. Vyplnění dotazníku probíhalo online a bylo anonymní. Pro zařazení do výzkumu nebyla stanovena žádná zvláštní kritéria a respondenti byli následně rozřazeni podle odpovědí na otázky konstruované na základě diagnostických kritérií pro sadomasochismus do tří skupin: 1. osoby, které neprovozují sadomasochistické aktivity 2. osoby, které provozují sadomasochistické aktivity bez přítomnosti sadomasochistické sexuální variace, 3. osoby, které provozují sadomasochistické aktivity s přítomností této variace. Následně byla porovnána skupina osob, které sadomasochistické aktivity provozují a skupina osob, které tyto aktivity neprovozují, a dále skupina osob, které tyto aktivity provozují s přítomností sadomasochistické sexuální variace a skupina provozujících tyto aktivity bez

přítomnosti této variace.

Celkový soubor tvořilo 557 respondentů, 211 mužů a 346 žen. 73 mužů a 127 žen sadomasochistické aktivity neprovozovalo, 65 mužů a 104 žen tyto aktivity provozovalo s absencí sadomasochistické variace a 73 mužů a 115 žen je provozovalo s přítomností této variace. Věkové rozložení se pohybovalo od 15 do 80 let, průměrný věk byl 29,78 let, modus 23, medián 27.

Data byla zpracována v programu SPSS. Pomocí Shapiro-Wilcoxonova testu bylo zjištěno, že data nemají normální rozdělení a z tohoto důvodu byl pro vyhodnocení použit neparametrický test pro dva nezávislé výběry – Mann-Whitney U test. Pouze v případě zpracování položek z okruhu negativních jevů byla data vyhodnocena pomocí Chí kvadrát testu nezávislosti.

Výsledky

Osobnostní charakteristiky

Bylo zjištěno (tab. 1), že osoby, provozující sadomasochistické aktivity jsou otevřenější vůči zkušenostem, než osoby, které tyto aktivity neprovozují a že osoby, které tyto aktivity neprovozují jsou naopak svědomitější. Dále bylo zjištěno, že osoby, provozující sadomasochistické aktivity jako realizaci své sexuální variace jsou signifikantně méně přívětivé, než osoby, které tyto aktivity realizují s absencí této variace. V jiných oblastech nebyl nalezen významný rozdíl mezi porovnávanými skupinami.

Spokojenost

Osoby provozující sadomasochistické aktivity s absencí sadomasochistické variace byly vyhodnoceny jako signifikantně spokojenější v partnerských vztazích (tab. 2), než osoby s přítomností této variace. V jiných oblastech nebyl mezi porovnávanými skupinami nalezen významný rozdíl.

Negativní jevy

V souvislosti se svými sexuálními preferencemi se osoby, provozující sadomasochistické aktivity, setkaly signifikantně častěji s negativní reakcí ze strany okolí (32,2 %), ženy v 79,02% případů, muži v 30,68%. S největším množstvím negativních reakcí se setkaly osoby se sadomasochistickou sexuální variací (18,98% mužů a 54,05% žen) (tab. 4). Množství výskytu sexuálních obtíží, pohlavního zneužití a znásilnění se mezi porovnávanými skupinami významně nelišilo (tab. 3).

Diskuse

Tento výzkum představil několik vybraných oblastí, spojených s realizací sadomasochistických aktivit a nastínil možný směr budoucího výzkumu. Výsledky naznačují nejen možné odlišnosti v určitých charakteristikách mezi osobami, které sadomasochistické aktivity provozují a těmi, kteří je neprovozují, ale rovněž mezi osobami se sadomasochistickou sexuální variací a bez ní, které tyto aktivity provozují.

Tabulka 1 Osobnostní charakteristiky

Zkoumané hodnoty	osoby neprovozující SM aktivity	„osoby provozující SM aktivity celkem“	osoby provozující SM aktivity s absencí SM sex. variace	osoby provozující SM aktivity s přítomností SM sex. variace	P hodnota
	průměr				
neuroticismus	56,68	54,08			0,373
			51,09	56,76	0,109
extraverze	43,91	44,01			0,963
			46,75	41,55	0,148
otevřenost vůči zkušenostem	58,9	66,9			0,001
			65,1	68,52	0,148
přívětivost	48,52	44,72			0,164
			49,23	40,67	0,008
svědomitost	58,73	52,77			0,038
			55,93	49,92	0,104

* signifikantní rozdíl $P < 0,05$

Tabulka 2 Spokojenost

Zkoumané hodnoty	osoby neprovozující SM aktivity	„osoby provozující SM aktivity celkem“	osoby provozující SM aktivity s absencí SM sex. variace	osoby provozující SM aktivity s přítomností SM sex. variace	P hodnota
	průměr				
osobní spokojenost	5,11	5,14			0,178
			5,31	4,99	0,029
spokojenost se sexuálním životem	4,84	4,99			0,185
			5,17	4,82	0,242
partnerská spokojenost	5,78	5,85			0,654
			5,99	5,72	0,136
* signifikantní rozdíl $P < 0,05$			49,23	40,67	0,008
svědomitost	58,73	52,77			0,038
			55,93	49,92	0,104

* signifikantní rozdíl $P < 0,05$

Tabulka 3 Negativní jevy

Zkoumané hodnoty	osoby neprovozující SM aktivity	„osoby provozující SM aktivity celkem“	osoby provozující SM aktivity s absencí SM sex. variace	osoby provozující SM aktivity s přítomností SM sex. variace	P hodnota
"negativní reakce v souvislosti se sexuálními preferencemi"	10,5 %	32,2 %			0,0001
			24,9 %	38,8 %	0,005
výskyt sexuálních obtíží	11,5 %	10,1 %			0,602
			7,7 %	12,2 %	0,155
výskyt pohlavního zneužití	13 %	13,2 %			0,956
			13 %	13,3 %	0,938
výskyt znásilnění	9 %	11,5 %			0,361
			9,5 %	13,3 %	0,26

* signifikantní rozdíl $P < 0,05$

Tabulka 4 Negativní jevy v souvislosti s pohlavím

	osoby neprovozující SM aktivity	osoby provozující SM aktivity s absencí SM sex. variace	„osoby provozující SM aktivity s přítomností SM sex. variace“			
negativní reakce v souvislosti se sexuálními preferencemi						
muži	4	2,92 %	18	11,7 %	26	18,98 %
ženy	17	21,59 %	24	24,96 %	47	54,05 %
výskyt sexuálních obtíží						
muži	15	10,95 %	4	2,6 %	12	8,76 %
ženy	8	10,16 %	9	9,36 %	11	12,65 %
výskyt pohlavního zneužití						
muži	4	2,92 %	5	3,25 %	4	2,92 %
ženy	22	27,94 %	17	17,68 %	21	24,15 %
výskyt znásilnění						
muži	1	0,73 %	1	0,65 %	6	4,38 %
ženy	17	21,59 %	15	15,6 %	19	21,85 %

V oblasti osobnostních charakteristik při porovnání osob realizujících a nerealizujících sadomasochistické aktivity se s předchozím výzkumem [8] shodují výsledky pouze u položky NEO-FFI Otevřenost novým zkušenostem. U jiných položek nebyly signifikantní rozdíly nalezeny. Lze se domnívat, že tento odlišný výsledek může být způsoben menší velikostí našeho vzorku i způsobem oslovení respondentů. V oblasti spokojenosti nebyly podobně jako v předchozích výzkumech [12] nalezeny významné odlišnosti mezi osobami, které sadomasochistické aktivity realizují a osobami, které je nerealizují. Stejně tak nebylo zjištěno, podobně jako v předchozích výzkumech [12], že by osoby realizující sadomasochistické aktivity zažily častěji pohlavní zneužití, znásilnění nebo trpěly sexuálními obtížemi. Je však třeba rovněž zmínit existenci výzkumů, které například vyšší míru pohlavního zneužití u osob provozujících sadomasochistické aktivity naopak potvrzují [10]. Tato diametrální odlišnost výsledků v jednotlivých výzkumech podněcuje k dalšímu, hlubšímu prozkoumání dosud nepřilíš zmapovaného tématu.

V otázce porovnání osob se sadomasochistickou sexuální variací a bez ní, které sadomasochistické aktivity realizují, bohužel dosud není možné porovnat výsledky s žádným výzkumem. Jedná se tak o oblast, kterou by bylo vhodné do budoucna podrobněji prozkoumat.

Závěr

Budoucí výzkum, realizovaný na větším vzorku, by mohl přinést podrobnější informace například v otázkách osobnosti, sexuálního chování, preferencí a fantazií, ale také bližší informace o tom, s jakými negativními zážitky se osoby, provozující sadomasochistické aktivity, mohou setkávat. Tyto informace tak mohou být vhodným odrazovým můstkem pro lepší pochopení těchto osob a být vhodným podkladem pro odborné intervence či kvalitnější vzdělávání odborníků z řad psychologů či sexuologů, kteří se s takto zaměřenými klienty v praxi setkávají.

Literatura

- [1] Weiss, P. Poruchy sexuální preference. Galén: Praha, 2017.
- [2] Ernulf, K. E., Innala, S. M.: Sexual Bondage - A Review and Unobtrusive Investigation. Archives of Sexual Behavior. 1995; 24, 631-654.
- [3] Prior, E. E., & Williams, D. J.: Does BDSM Power Exchange Among Women Reflect Casual Leisure? An Exploratory Qualitative Study. Journal of

Positive Sexuality. 2015; 1.

- [4] Hébert, A., Weaver, A.: Perks, problems, and the people who play: A qualitative exploration of dominant and submissive BDSM roles. Canadian Journal of Human Sexuality. 2015; 24(1), 49 – 62.
- [5] Williams, DJ., Prior, E., Alvarado, T., Thomas, J., Christensen, C.: Is Bondage and Discipline, Dominance and Submission, and Sadomasochism Recreational Leisure? A Descriptive Exploratory Investigation. The Journal of Sexual Medicine. 2016; Volume 13, Issue 7, 1091 – 1094.
- [6] Sagarin, B. J., Lee, E. M., & Klement, K. R.: Sadomasochism without sex? Exploring the parallels between BDSM and extreme rituals. Journal of Positive Sexuality. 2015; 1, 32-36.
- [7] Ambler, J., Lee, E., Klement, K., Loewald, T., Comber, E., Hanson, S., Cutler, B., Cutler, N., Sagarin, B.: Consensual BDSM Facilitates Role-Specific Altered States of Consciousness: A Preliminary Study. Psychology of Consciousness: Theory, Research, and Practice. 2016; 4(1), 75-91.
- [8] Wismeijer, A. A. J., Van Assen, A. L. M.: Psychological Characteristics of BDSM Practitioners. The Journal of Sexual Medicine. 2013; 10(8), 1943 – 1952.
- [9] Hébert, A., & Weaver, A.: An examination of personality characteristics associated with BDSM orientations. Canadian Journal of Human Sexuality. 2014; 23 (2), 106.
- [10] Sandnabba, K., Santtila, P., Alison, L., Nordling, N.: Demographics, sexual behaviour, family background and abuse experiences of practitioners of sadomasochistic sex: A review of recent research. Sexual and Relationship Therapy. 2002; 17(1), 39-55.
- [11] Nordling, N., Sandnabba, N. K., Santilla, P. V.: The Prevalence and Effects on Self-Reported Childhood Sexual Abuse Among Sadomasochistically Oriented Males and Females. Journal of Child Sexual Abuse. 2000; 9.
- [12] Richters, J., De Visser, R. O., Rissel, Ch. E.: Demographic and Psychosocial Features of Participants in Bondage and Discipline, "Sadomasochism" or Dominance and Submission (BDSM): Data from a National Survey. The Journal of Sexual Medicine. 2008; 5(7), 1660-1668.

Kontaktná adresa:

Mgr. Bc. Zdeňka Řezníčková
reznickovazdena@gmail.com
www.varias.cz

KALENDÁR ODBORNÝCH PODUJATÍ

SPRSV

SPOLEČNOST PRO PLÁNOVÁNÍ RODINY A SEXUÁLNÍ VÝCHOVU, Z. S.
SEXUOLOGICKÁ SPOLEČNOST ČLS JEP
ÚSTAV SOCIÁLNÍ PRÁCE UNIVERZITY HRADEC KRÁLOVÉ

pořádají ve dnech 11. až 12. října 2018 v hotelu Labe v Pardubicích

26. KONGRES K SEXUÁLNÍ VÝCHOVĚ
PARDUBICE 2018

Správa o vzniku Sexuologickej sekcie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS

Dňa 29. 05. 2018 Prezídium Slovenskej lekárskej spoločnosti schválilo vznik Sexuologickej sekcie SPsS.

Mnohí čitatelia si môžu klásť otázku, prečo bol potrebný vznik takto zameranej sekcie, keď existuje Slovenská sexuologická spoločnosť SLS. Prichádza mi na um aj otázka, či si obidve spoločnosti nebudú konkurovať, prípadne trieštiť sexuologickú odbornú obec.

Odpoveď je jednoznačná. Určite nie, pretože ide o dve spoločnosti podobné zameraním, ale predsa len odlišné úzko špecializáciou. Sexuologická sekcia SPsS SLS sa bude zaoberať témami, ktoré užšie spadajú do kompetencie psychiatrickej sexuológie. V celkovom chápaní psychiatrie ako odboru sa im často nevenuje dostatočná pozornosť. Javia sa, celkom nesprávne, ako okrajové. Navyše, pretože psychiatrická sexuológia nemala vlastnú Sekciu v SPsS SLS, nemohla sa adekvátne a samostatne prezentovať na podujatiach SPsS SLS. Naopak, v medzinárodnom kontexte je táto oblasť psychiatrie čoraz aktuálnejšia, čo ukazuje nielen požiadavka na akademické teoretické poznatky sústavného vzdelávania, ale aj dennodenná reálna prax reflektujúca oblasť sexualitu v tých najširších medicínskych, a najmä v naliehavých celospoločenských kontextových súvislostiach.

Špecializačné vzdelávanie v medicínskych odboroch prechádza v súčasnosti na Slovensku zmenami. Táto situácia sa týka aj sexuológie. V Európskej únii sa v súčasnosti presadzuje koncept Sexual Medicine – nadstavbová špecializácia nad viacerými odborními. V SR sa medicínski odborníci zhodli na vytvorení jedného špecializačného odboru sexuológie, do ktorého budú vstupovať lekári špecialisti v týchto špecializačných odboroch: gynekológia a pôrodnictvo, psychiatria, urológia, detská psychiatria, endokrinológia a príp. aj dermatovenerológia. SPsS SLS v spolupráci so spomenutými ostatnými odborníkmi vstupujúcimi do sexuológie, a tiež v spolupráci s psychológmi a psychoterapeutmi v súčasnosti vypracúva minimálny štandard pre sexuológiu.

Prvou a významnou aktivitou novovzniknutej Sekcie bola organizácia samostatného odborného sympózia počas XIII. Slovenského psychiatrického zjazdu. Slovenský psychiatrický zjazd je tradičné a najväčšie odborné podujatie, ktoré organizuje SPsS SLS. Tentokrát sa konal 21. – 23. júna 2018 v Žiline a jeho hlavná téma *Psychiatria 21. storočia* reflektovala, že v odbore psychiatria sa dejú viaceré nové a dôležité zmeny. Základ programu zjazdu tvoria sympóziá jednotlivých sekcií SPsS SLS. Je cenné, že napriek ani nie mesačnej existencii Sexuologickej sekcie sa organizátorom podarilo zostaviť zaujímavé sympóziu. Téma *Psychiatrická sexuológia z pohľadu novovznikajúcej Sekcie SPsS SLS* síce neprekvapila, ale umožnila veľkú pestrosť príspevkov. Dr. André a Dr. Izáková odprezentovali prednášku s názvom *Sexuálne deviácie u žien*. Dr. Patarák si vo svojom príspevku položil otázku *Pohľad psychiatra na homosexualitu – je ešte vôbec o čom hovoriť?* Dr. Štefániková a Dr. Máthé sa venovali zvláštnostiam detskej sexualitu v kontinuite normy a patológie. O niektorých psychosociálnych a medicínskych aspektoch genitálneho piercingu referovala Dr. Jandová, Dr. Chovanec vo svojom príspevku hľadal odpoveď na otázku, či fenomén „závislosti“ je na sexe, fikcia alebo realita? O tom, že sympóziu účastníkov zjazdu zaujalo, svedčila ich bohatá účasť a aktívna diskusia.

Členovia prípravného výboru a členovia Sekcie však

už premýšľajú o jej ďalších aktivitách. Vedecké aktivity by mali podporiť pravidelné vedecko-pracovné schôdze. Otázkou vzdelávania v sexuológii by mala napomôcť riešiť spolupráca pri vypracúvaní minimálneho štandardu a ďalšej legislatívy, ktorá sa týka špecializačného odboru Sexuológia. Klinickú prax ovplyvní spolupráca pri tvorbe štandardných diagnostických a terapeutických postupov.

Sekcia chce úzko spolupracovať so Slovenskou sexuologickou spoločnosťou SLS, ktorá rieši problematiku sexuológie širšie, a najmä multidisciplinárne. Rozbieha sa tiež spolupráca so Sekciou Sexual Medicine and Mental Health Európskej psychiatrickej spoločnosti (EPA) a Sekciou psychiatrickej sexuológie Psychiatrickej spoločnosti ČLS JEP.

Prvým krokom, ktorý je potrebný v súčasnosti urobiť, je voľba riadneho výboru a dozornej rady Sexuologickej sekcie. Iba tak môže Sekcia začať aktívnejšie fungovať. V jesenných mesiacoch 2018 prípravný organizačný výbor, v zložení Dr. André (predseda), Dr. Vaščeková a Dr. Izáková, zorganizuje korešpondenčné voľby.

Domnievam sa, že dôležité je zdôrazniť, že Sexuologická sekcia SPsS SLS nemá a nebude mať ambíciu žiadnym spôsobom konkurovať existujúcim spoločnostiam, ktoré sa zameriavajú na sexuológiu. Pomôže však psychiatrom a ďalším odborníkom pôsobiacim v oblasti duševného zdravia, ktorých združuje SPsS SLS, intenzívnejšie sa venovať tejto problematike na odborných fórach a umožní SPsS SLS kompetentnejšiu komunikáciu s MZ SR.

Na záver mi dovoľte vyzdvihnúť jednu významnú skutočnosť, ktorá zohrala podstatnú úlohu pri rozhodovaní Prezídia SLS o vzniku Sexuologickej sekcie. Je ňou stanovisko Slovenskej sexuologickej spoločnosti SLS, ktoré prezentoval jej prezident MUDr. Igor Bartl. Výbor SSS SLS vyslovil jednoznačne súhlasné stanovisko so zriadením Sexuologickej sekcie SPsS SLS a všetci prítomní sexuológovia psychiatri sa spontánne prihlásili do Sekcie v rámci prípravného konania. Výbor nevidel duplicitu odbornej podsektie s existujúcou Slovenskou sexuologickou spoločnosťou SLS. Naopak, stotožnil sa s programovým vyhlásením a náplňou zriadenia Sexuologickej sekcie SPsS SLS aj z dôvodu stále rastúcich požiadaviek na sexuologickú tematiku tak z odborných kruhov a MZ, ako aj z rastúceho dopytu pacientov organizácií a rastúceho počtu samotných pacientov so sexuologickými problémami, nedoriešenou sexuálnou výchovou na školách a pod. Vyhlásil širokú podporu a kolegálnu spoluprácu s novovznikajúcou sekciou najmä v období, keď sa z odborného hľadiska treba maximálne zodpovedne zosúladiť pri vypracúvaní minimálneho štandardu a ďalšej legislatívy, ktorá sa týka špecializačného odboru Sexuológia, ako aj diagnostických a terapeutických postupov. Zdôraznil, že odborná činnosť sekcie má zmysel rovnako z hľadiska lepšieho rozloženia pracovného nasadenia a koordinácie odborníkov špecialistov v sexuológii rôznych špecializácií (napr. v odbore gynekológia majú až 17 podsekcí). Zároveň je prirodzené, že každý predseda sekcie má snahu organizovať minimálne jedno odborné podujatie a starať sa o rozvoj príslušnej tematiky a kooperuje a koordinuje svoje aktivity s vedením spoločnosti.

Verím teda, že práca a aktívna spolupráca Sexuologickej sekcie SPsS uspokojí očakávania jej podporovateľov, členov, resp. nastávajúcich členov.

MUDr. Ľubomíra Izáková, PhD.
Slovenská psychiatrická spoločnosť SLS
Psychiatrická klinika LFUK a UN Bratislava

XXIV. Košické sexuologické dni 2018

Mužské sexuálne zdravie

PROGRAM

PIATOK 28. 9. 2018

8³⁰ - 8⁴⁰ **Otvorenie konferencie**
Igor Bartl, predseda SLS
Danica Caisová, Martin Hrivňák
– koordinátori konferencie

8⁴⁰ - 8⁵⁰ **Informácia o voľbách do výboru SLS**
Katarína Jandová, Barbora Vašečková,
Pavol Lepieš

BLOK I. Prednášky pozvaných hostí Predsedníctvo: Igor Bartl, Martin Hrivňák

8⁵⁰ - 9¹⁵ **Peter Weiss: Sexuální identity**

9¹⁵ - 9⁴⁰ **Pavol Jarčuška: HIV, HPV a sex**

9⁴⁰ - 10⁰⁰ **Prestávka**

BLOK II. Mužské sexuálne zdravie Predsedníctvo: Dana Šedivá, Robert Máthé

10⁰⁰ - 10²⁰ **Igor Bartl: Markery mužského zdravia a sexuologické aspekty regulačných účinkov vitamínu D na androgénne a gonadálne funkcie**

10²⁰ - 10⁴⁰ **Dana Šedivá: Fenomén falusu**

10⁴⁰ - 11⁰⁰ **Robert Máthé, Jana Štefániková: Sexualita muža na jeho životnej ceste**

11⁰⁰ - 11²⁰ **Katarína Jandová: Fenomén „Bad Boy?“ a sexualita**

11²⁰ - 11⁴⁰ **Tomáš Hájek: Mužská sexualita dneška v perspektíve sexuality mužských masek Commedia dell Arte**

11⁴⁰ - 12⁰⁰ **Martin Hrivňák: Kolagenáza Clostridium histolyticum - inovatívna liečba plastickej indurácie penisu**

12⁰⁰ - 12³⁰ **Diskusia**

12³⁰ - 14⁰⁰ **Obed**

BLOK III. Pokroky mužskej reprodukčnej medicíny Predsedníctvo: Hrivňák, Kubiš

14⁰⁰ - 14²⁰ **Martin Hrivňák: Súčasná možnosť liečby idiopatickej infertility u muža**

14²⁰ - 14⁴⁰ **Pavol Lepieš, Jozef Dúbravický, Štefan Szeiff, Miroslava Brejová: Príspevok mitochondriálnej medicíny v liečbe porúch mužskej plodnosti**

14⁴⁰ - 15⁰⁰ **I. Černáková, R. Petrovič, M. Fischerová: Andrologická a genetická diagnostika mužskej plodnosti – praktické aspekty**

15⁰⁰ - 15²⁰ **I. Černáková, R. Petrovič, M. Fischerová, J. Dúbravický, R. Sokol, M. Drábek, L. Petrová, L. Reismullerová, J. Války, I. Bartl: Naše praktické skúsenosti s farmakogenetickým prístupom k diagnostike a hormonálnej liečbe idiopatickej mužskej neplodnosti**

15²⁰ - 15⁴⁰ **Igor Bartl: Prevencia infertility muža - otázka dospelých?**

15⁴⁰ - 16⁰⁰ **Diskusia**

16⁰⁰ - 16¹⁵ **Prestávka**

Blok IV. Workshop

16¹⁵ - 17¹⁵ **Danica Caisová, Vadimír Korpáš: Deviácie a liečba**

17¹⁵ - 17²⁵ **Prestávka**

BLOK V. Rodový nesúlada a vzdelávanie v sexuológii Predsedníctvo: Katarína Jandová, Barbora Vašečková

17²⁵ - 17⁴⁵ **Barbora Vašečková, Danica Caisová, Oľga Jamborová: Porucha pohlavnej identity – diagnóza v dynamike zmien**

17⁴⁵ - 18⁰⁵ **Michal Chovanec: Transsexualizmus**

18⁰⁵ - 18²⁵ **Jana Štefániková: Vzdelávanie v sexuológii v podmienkach Európy**

18²⁵ - 18⁴⁰ **Diskusia**

20⁰⁰ **Spoločenský večer**

SOBOTA – 21. 10. 2016

BLOK VI. Sexuálne minority, parafílie Predsedníctvo: Danica Caisová, Robert Máthé

9¹⁵ - 9³⁵ **Lenka Demková: BDSM sexuálny život**

9³⁵ - 10⁰⁰ **Eva Jozífková: BDSM Není porucha: ICD - 11 a data osob s touto preferencií v ČR**

10⁰⁰ - 10²⁰ **Milan Duzbaba: Kazuistika nebezpečného mladistvého sadistu**

10²⁰ - 10⁴⁰ **Želmíra Herrová: Náhľadová terapia sexuálnych deviantov v podmienkach sexuologickej ambulancie**

10⁴⁰ - 11⁰⁰ **Mária Borzová: Skúsenosť zo stáže v Kanade na Sexual Behaviours Clinic, Forensic Treatment Unit**

11⁰⁰ - 11³⁰ **Diskusia**

11³⁰ **Ukončenie konferencie**

Spoločne pracujeme
pre zdravší svet.™

PFIZER LUXEMBOURG SARL, o.z.
Pribinova 25, 811 09 Bratislava
tel.: +421 2 3355 5500
www.pfizer.sk